

11–13 april

Debatter m. m.

Fredagen den 12 april

Sid.

Svar på interpellationer:

av herr Andersson, Torsten, om beredande åt bostadssökande i Stockholm av sysselsättning och bostäder å annan ort	4
av herr Ollén ang. överbeläggningen på fångvårdsanstalten Långholmen	5
Möjliggörande av lördagsstängning i banker m. m.	17
Domkapitlens sammansättning	19
Utredning ang. införande av en allmän fiskevårdsavgift	22
Pensionsförhållandena vid förstatligade järnvägar	30
Säsongutjämnande åtgärder inom byggnadsfacken m. m.	32
Anslag till vissa vägbyggnadsarbeten	36
Interpellation av fru Gärde Widemar om framläggande av förslag till ny ärvdabalk	39

Samtliga avgjorda ärenden

Fredagen den 12 april

Första lagutskottets utlåtande nr 18, ang. möjliggörande av lördagsstängning i banker m. m.	17
— nr 19, ang. domstolarna och rättegången vid krig eller krigsfara m. m.	19
— nr 20, ang. upphävande av 24 kap. 3 § kyrkolagen m. m.	19
Tredje lagutskottets utlåtande nr 16, ang. ändrade bestämmelser rörande syneförrättning för torrläggning av mark m. m.	21

	Sid.
Jordbruksutskottets utlåtande nr 13, om utredning angående införande av en allmän fiskevårdsavgift	22
Allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 19, ang. undersökning av fortutbildningsmöjligheterna för sjukvårdspersonal	30
— nr 20, ang. beredande av ökade möjligheter till korttidsanställning för kvinnor	30
— nr 21, ang. beredande av lättnad i husmödrarnas arbetsbörda genom rationell bostadsplanering	30
Konstitutionsutskottets utlåtande nr 5, ang. utlännings rätt att erhålla offentlig tjänst i Sverige	30
Statsutskottets utlåtande nr 67, ang. ytterligare utgifter å tilläggsstat II: justitiedepartementet	30
— nr 68, ang. ytterligare utgifter å tilläggsstat II: socialdepartementet	30
— nr 69, ang. ytterligare utgifter å tilläggsstat II: inrikesdepartementet	30
— nr 70, ang. pensionsförhållandena vid förstälige järnvägar	30
Bankoutsutskottets utlåtande nr 11, ang. säsongutjämnande åtgärder inom byggnadsfacken m. m.	32
Statsutskottets utlåtande nr 74, ang. ytterligare utgifter å tilläggsstat II: utrikesdepartementet	36
— nr 75, ang. ytterligare utgifter å tilläggsstat II: handelsdepartementet	36
— nr 76, ang. ytterligare utgifter å tilläggsstat II: ecklesiastikdepartementet	36
— nr 77, ang. ytterligare utgifter å tilläggsstat II: kommunikationsdepartementet	36
— nr 78, ang. ytterligare utgifter å tilläggsstat II: finansdepartementet	38

Lördagen den 13 april

Statsutskottets memorial nr 79, ang. gemensam votering i fråga om anslag till personalvårdsverksamhet m. m.	43
--	----

Torsdagen den 11 april

Kammaren sammanträdde kl. 13.00.

Justerades protokollet för den 5 innevarande månad.

Anmäldes och godkändes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 9, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1957/58 under nionde huvudtiteln, avseende anslagen inom jordbruksdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner;

nr 171, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen beträffande jordbruksdepartementet gjorda framställningar angående anslag å kapitalbudgeten för budgetåret 1957/58 jämte i ämnet väckta motioner;

nr 172, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1957/58 till bidrag till väg- och flottledsbyggnader m. m. å skogar i enskild ägo m. m.; samt

nr 175, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt stöd åt verksamheten vid djursjukhuset i Häl-singborg.

Anmäldes och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 180, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m., jämte i ämnet väckta motioner; och

nr 181, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 21 december 1945 (nr 823) om nöjesskatt jämte i ämnet väckta motioner.

Föredrogos och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 161, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 2, 3 och 4 §§ lagen den 27 juni 1902 (nr 71), innefattande vissa bestämmelser om elektriska anläggningar; samt

nr 164, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 18 § lagen den 6 juni 1925 (nr 170) om polisväsendet i riket, m. m.

Föredrogos och lades till handlingarna bankoutskottets jämlikt § 21 riksdagsstadgan gjorda anmälningar, att till utskottet inkommit framställningar

dels från fullmäktige i riksgäldskontoret med förslag till dekorerings av första kammarens plenisal;

dels ock från fullmäktige i riksbanken om medgivande för fullmäktige att av riksbankens medel taga i anspråk visst belopp för omläggning av värmesystemet inom riksbankshuset i Stockholm.

Föredrogos och bordlades ånyo statsutskottets utlåtanden nr 74—78.

Anmäldes och bordlades följande till kammaren överlämnade kungl. propositioner:

nr 159, med förslag till ändringar i 1947 års allmänna tjänstepensionsreglemente, m. m.;

nr 162, om godkännande av handelsavtal mellan Sverige och Benelux-länderna;

nr 163, rörande ratifikation av konvention angående vissa till civilprocessen hörande ämnen;

nr 166, angående fångvårdsanstalter i Österåkers kommun, Stockholms län, och i Kumla stad; samt

nr 167, med förslag till lag om ändrad lydelse av 1 § allmänna ransoneringslagen m. m.

Maj:ts proposition angående vissa prisreglerande åtgärder på jordbrukets område, m. m.

Anmälades och bordlades en av herr *Johansson, Rune*, under sammanträdet till herr talmannen avlämnad, av honom och herr *Karlsson, Fritiof*, undertecknad motion, nr 494, i anledning av Kungl.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 13.04.

In fidem
G. H. Berggren

Fredagen den 12 april

Kammaren sammanträdde kl. 13.00.

Anmälades och godkändes konstitutionsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 182, till Konungen i anledning av väckta motioner angående föreskrifter till säkerställande av allmänhetens obehindrade tillgång till myndigheters offentliga handlingar.

Om beredande åt bostadssökande i Stockholm av sysselsättning och bostäder å annan ort

Herr statsrådet och chefen för socialdepartementet **NILSSON**, som tillkännagivit, att han hade för avsikt att vid detta sammanträde besvara herr *Torsten Andersson*s interpellation om beredande åt bostadssökande i Stockholm av sysselsättning och bostäder å annan ort, erhöll ordet och anförde:

Herr talman! Herr *Torsten Andersson* har frågat, om jag vill medverka till ett samarbete mellan arbetsmarknadsstyrelsens lokaliseringsbyrå och bostadsförmedlingen i Stockholm i syfte att bereda bostadssökande i huvudstaden sysselsättning och bostäder utanför stockholmsområdet.

De viktigaste åtgärderna, när det gäller att söka dämpa Stor-Stockholms expansionstakt, är dels att söka flytta ut olika slags verksamheter från stockholmsområdet, dels att söka undvika ny-

etablering av sådana företag, som inte av företagsekonomiska skäl måste ligga där, dels också att befrämja näringslivets utveckling inom andra delar av landet. Det kan nämnas, att chefen för finansdepartementet i konselj den 5 april fått bemyndigande att tillkalla sakkunniga för att utreda frågan om lokaliseringen till orter utanför stockholmsområdet av statliga ämbetsverk och annan statlig verksamhet.

Vad angår den av interpellanten ifrågasatta åtgärden att etablera samarbete mellan arbetsmarknadsverket och bostadsförmedlingen måste jag uttrycka min tveksamhet inför möjligheterna att på denna väg minska takten i Stor-Stockholms expansion.

Nettoinflyttningen till Stor-Stockholm utgör endast en liten del av den totala omflyttningen mellan stockholmsområdet och landet i övrigt. Det sker en betydande utflyttning från Stockholm, men inflyttningen är ännu större. Den ifrågasatta åtgärden skulle möjligen leda till en ökning av omflyttningen men däremot knappast minska nettoinflyttningen. Denna är nämligen i första hand beroende av näringslivets behov av mer arbetskraft.

Den som söker arbete i Stockholm genom arbetsförmedlingen upplyses regelmässigt om bostadsbristen och avrådes från att ta arbete i Stockholm om bostadsfrågan inte är löst. Arbetsförmedlingen har emellertid till uppgift att sö-

Ang. överbeläggningen på fångvårdsanstalten Långholmen

ka täcka behovet av arbetskraft oavsett var arbetsplatsen är belägen, och den kan inte vägra medverka vid rekrytering av arbetskraft till en viss ort.

Herr ANDERSSON, TORSTEN, (bf):

Herr talman! Jag har att till statsrådet och chefen för socialdepartementet framföra mitt tack för svaret på min interpellation. Svaret är så till vida märkligt att det är både positivt och negativt. Det är positivt på ett sätt som man har anledning att hälsa med tillfredsställelse: Kungl. Maj:t har beslutat låta utreda den fråga, som varit föremål för så mycken debatt under senare år, nämligen frågan om att till orter utanför stockholmsområdet lokalisera statliga ämbetsverk och annan statlig verksamhet. Det har förekommit många framstötter i den frågan, och det är tacknämligt att man nu kommer att studera detta problem generellt och inte som hittills bara syssla med förflyttning av enstaka verk.

När det gäller den av mig upptagna frågan är emellertid socialministern inte villig att gå in på en närmare diskussion. Jag är medveten om att frågan är intrikat. Men om man diskuterar olika åtgärder exempelvis inom ramen för den nu tillsatta utredningen, är ju detta ett arbete på lång sikt. Utredningen tar år, och det tar ytterligare några år innan eventuella åtgärder kommer att verka. Genom utredningen har man inte avsett att få fram omedelbart verkande åtgärder.

Herr statsrådet är tveksam när det gäller kontakten mellan arbetsmarknadsstyrelsens lokaliseringsbyrå och bostadsförmedlingen i Stockholm i syfte att för de människor som står i bostadskön peka på möjligheterna utanför Stockholm. Jag är inte alldeles säker på att ett sådant samarbete inte skulle ge resultat. Det har sagts i svaret att det knappast är troligt att detta skulle minska nettoöverskottet av människor i staden. Det är ju för närvarande ganska betydande och rör sig om ungefär 7 000 människor om året. Jag förutsätter, att vi här inte

alls behöver diskutera hurudant tillståndet är bland de människor som står i bostadskön. Tidningarna har inte minst under de senaste dagarna givit rätt bedrövliga bilder av situationen. Min tro är att många av dessa människor, som svårt lider under bostadsbristen, inte har klart för sig att man skulle kunna bjuda dem likvärdig sysselsättning och goda bostadsmöjligheter utanför huvudstaden. Jag tror att uppslaget är av den art att man skulle kunna diskutera det och kanske ta något mera effektivt på problemet än vad socialministern här har gjort.

Det sägs att nettoinflyttningen är beroende av näringslivets behov av arbetskraft. Detta visar att man här liksom rör sig i en cirkel. Man diskuterar huru man skall kunna minska dragningskraften från näringslivet genom att flytta ut företagsamhet, men om man skall angripa problemet i dess akuta läge hänvisar man till att inflyttningen i sin tur bestäms av näringslivets behov av arbetskraft. Detta är som sagt att gå i cirkel i denna fråga. Jag tror ändå att det hade varit värt att fundera över den utväg jag anvisat.

Jag ber i detta sammanhang att få uttala en förhoppning om att den utredning, som regeringen nu har tillsatt och som vi väl får hoppas snart skall börja sitt arbete, måtte få verkliga möjligheter att i grunden studera frågan om Stor-Stockholms befolkningsproblem och att inte direktiven därvid blir för snäva, utan man också kan se litet längre än vad som betingas just av de problem som den svällande förvaltningsapparaten i och för sig medför.

Överläggningen förklarades härmed slutad.

Ang. överbeläggningen på fångvårdsanstalten Långholmen

Ordet lämnades härefter till herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet ZETTERBERG, som meddelat, att han ämnade vid detta sammanträde besvara herr Olléns interpellation angående

Ang. överbeläggningen på fångvårdsanstalten Långholmen

överbeläggningen på fångvårdsanstalten Långholmen, och nu yttrade:

Herr talman! I en med kammarens tillstånd framställd interpellation har herr Ollén frågat mig

1) vilka anledningarna är till att de löften om snabba åtgärder, som jag gav denna kammare för tre år sedan beträffande Långholmens ersättningsbyggnader, icke kunnat infrias; samt

2) om jag är beredd att i dagens skrämmande läge vidtaga andra och mer extraordinära åtgärder för lösning av denna fråga än dem som anges i statsverkspropositionen.

Det framgår av interpellationen att herr Ollén har fäst sig vid en årsrapport från chefen för Långholmsanstalten, i vilken de svåra förhållandena vid denna anstalt skildras. Herr Ollén refererar först vad denne har sagt och återger därefter ett uttalande som jag gjorde i denna kammare i en interpellationsdebatt år 1954. Såsom framgår av den första frågans formulering anser herr Ollén, att ersättningsbyggnaderna för Långholmen inte skulle ha behandlats i så snabb takt som jag angav 1954.

Detta är emellertid alldeles oriktigt. Herr Ollén har tydligen missförstått förhållandena. Arbetet med att få till stånd ersättningsbyggnader för Långholmen bedrivs med all den skyndsamhet som rimligen kan begäras, när det gäller så stora, komplicerade och dyrbara byggnadsföretag som i detta fall.

Nydaningsarbetet inom fångvården följer de riktlinjer som fastställts av 1950 års riksdag. Enligt detta beslut skulle både nybyggnader och det erforderliga utredningsarbetet tagas upp i vissa etapper. Så har också skett. En rad kommittéer har avlöst varandra och åstadkommit de utredningar som varit erforderliga.

Vad jag anförde i det av herr Ollén citerade yttrandet 1954 var, att man då hade hunnit så långt med dessa utredningar, att tidpunkten var kommen att också ta upp frågan om att ersätta Långholmen med nya, moderna anstalter. Jag förklarade att det hade hållits förberedande överläggningar i frågan med

Stockholms stads myndigheter och att dessa borde fullföljas genom en särskild utredning. Jag framhöll också att jag ämnade tillse, att den kunde bedriva sitt arbete i skyndsamt takt och att de ytterligare åtgärder som blev erforderliga för att få till stånd ersättningsbyggnader skulle vidtagas utan onödigt uppskov.

Detta har också iakttagits. Fångvårdsbyggnadsutredningen tillkallades den 29 april 1954 och fick i uppdrag att utreda frågan om förnyelse av anstaltsbeståndet inom fångvården. Häri ingick också att framlägga förslag rörande ersättningsbyggen för Långholmen. Dessa förslag, som enligt direktiven borde omfatta bl. a. skissritningar och preliminära överenskommelser angående markdisposition, skulle utföras så skyndsamt att förslag i ämnet kunde föreläggas riksdagen snarast, om möjligt redan år 1956.

Utredningen arbetade mycket hastigt och levererade i snabb följd förslag i olika brådskande anstaltsfrågor. Redan i november 1955 var kommittén färdig med sina förslag rörande Långholmsanstalten. Utredningen härom, som hade krävt ett betydande arbete ej minst för att lösa frågan om den lämpligaste lokaliseringen av de nya anstalterna, ledde till ett förslag om att uppföra tre nya anstalter, en i Österåker norr om Stockholm för 300 intagna, en i Kumla stad för 200 intagna och ett rannsakningsfängelse i Stockholm med 100 platser. Det sistnämnda skulle staden bygga. Av utredningsuppdraget återstår allttjämt att färdigställa förslag till ersättningsbyggnad för rättspsykiatriska kliniken, vilken nu också ligger på Långholmen. Denna fråga har dock visat sig vara mycket svårlöst och har föranlett långvariga förhandlingar med Stockholms stad.

Fångvårdsbyggnadsutredningens nyssnämnda förslag i november 1955 föranledde proposition till 1956 års riksdag, som anslog medel till inköp av tomterna i Österåker och Kumla samt till fortsatt utredningsarbete beträffande dessa anstalter.

Därefter uppdrogs åt den i maj 1956 tillkallade fångvårdens byggnadskommitté att avge detaljerade förslag till bygg-

Ang. överbeläggningen på fångvårdsanstalten Långholmen

nads-, arbets-, utrustnings- och personalplaner samt till ordnande av personalens bostadsfråga vid de nya anstalterna i Österåker och Kumla. Kommittén har avgivit förslag den 10 oktober 1956, utom i fråga om personalbostäderna, där förslag kommer att avges senare. Efter remissbehandling har proposition i ämnet just avlämnats — jag har velat avge interpellationssvaret vid denna tidpunkt för att kammarens ledamöter skulle ha tillfälle att se den i propositionen lämnade redovisningen av arbetena med ersättningsbyggnader för Långholmen. Såsom framgår av propositionen och därvid fogade planskisser har det utarbetats principförslag till fångvårdsanstalter av helt ny typ för Österåker och Kumla. Var och en av dem skall innehålla administrationslokaler, mottagningsavdelning, psykiatriskt sjukhus, kroppssjukhus, isoleringsavdelning, specialavdelningar för svårbehandlade och slutligen en rad allmänna avdelningar. Om detta förslag godkännes av riksdagen, erfordras åtskilligt arbete med detaljplanering och ritning, innan entreprenadanbud kan införas och bygget sätts i gång. Jag har räknat med att detta skall kunna ske under budgetåret 1958/59. Möjligen kan vissa arbeten på Kumlaanstalten sätts i gång redan under våren 1958, och jag har därför även begärt ett be- myndigande härtill.

Det ligger i sakens natur, att det tar tid att förbereda så omfattande byggnadsföretag som det här gäller. Det vore enligt min mening mycket oberättigat, om man ville påstå, att fångvårdsbyggnadsutredningen eller fångvårdens byggnadskommitté — vilka även haft andra stora och brådskande utredningsuppgifter — skulle ha bedrivit sina arbeten för långsamt.

Härtill kommer, att de svåra och beklagliga förhållanden på fångvårdsanstalterna, varom herr Ollén talat i motiveringen till sin interpellation, inte har det samband med Långholmens ersättningsbyggen som herr Ollén tycks föreställa sig. Överbeläggningen på fångvårdsanstalterna beror på den snabba ökningen av fångantalet de senaste två

åren och den därav orsakade platsbristen inom samtliga fångvårdsanstalter. Man kan inte skilja ut en enkla anstalt, ty hela fångvården arbetar i hög grad som en enhet. En stark ökning av fångantalet återverkar mer eller mindre på alla anstalter och framför allt på de största anstalterna. Inom fångvården finns det just nu tillhoppa 4 400 intagna. För två år sedan var antalet blott 3 380. Alltså en ökning på över 1 000. Det är uppenbart, att intet vårdområde skulle kunna mottaga en sådan våldsam ökning av platsbehovet utan de största svårigheter. Men det uppkomna läget kräver allvarliga ansträngningar för att häva den svåra platsbristen. Sådana åtgärder har också vidtagits. En hel rad nya anstalter är under byggnad, och snabbt verkande provisorier har vidtagits. Detta framgår av den kapitalbudget för fångvården, som regeringen har föreslagit och som riksdagen i onsdags har godkänt. Så stora investeringar i fångvården har aldrig tidigare gjorts.

Herr OLLÉN (fp):

Herr talman! Jag ber att till herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet få framföra ett tack för svaret på min interpellation.

Varför jag interPELLERADE ligger i öppen dag och framgår också av mina frågor. Chefen för fångvårdsanstalten å Långholmen, direktör Gunnar Rudstedt, har ånyo måst slå larm på grund av de fruktansvärda förhållandena på Långholmen, samtidigt som herr statsrådet i årets statsverksproposition gläder oss med att planerings- och ritningsarbeten beträffande Långholmens ersättningsbyggnader »självfallet bör bedrivas skyndsamt». Samtidigt kommer han dock med den beklagliga uppgiften, att det inte kan beräknas att några egentliga byggnadsarbeten på dessa anstalter skall komma i gång redan under nästa budgetår. I dagens svar har statsrådet bekräftat dessa uppgifter.

Inför det skrämmande nödläge, som Långholmen lika väl som fångvården i stort befinner sig i, kan man emellertid

Ang. överbeläggningen på fångvårdsanstalten Långholmen

enligt min mening omöjlig i längden acceptera dröjsmål över huvud taget. En fångvård av det slag som herr Rudstedt ger en inblick i är nämligen för vårt land icke blott föga hedrande utan direkt generande — för att inte säga vanhedrande. Vad som enligt min mening är det mest allvarliga i långholmschefens rapport är att man på grund av trångboddheten tvingas blanda samman unga brottslingar med gamla. Här om heter det i rapporten: »Av de på Långholmens huvudavdelning intagna, stundom över 400, kan endast ett fåtal hållas åtskilda. Mest beklämmande är det stora antalet ungdomar, som i brist på slutna anstalter inom ungdomsgruppen måste tillbringa en avsevärd tid på Långholmen i full gemenskap med äldre brottslingar. En slumpvis vald dag i december var på Långholmen intagna 110 personer yngre än 25 år. Av dessa var 49 under 23 år och 14 under 21 år.»

Detta är ju skrämmande uppgifter, ja, mer än skrämmande. Det har i pressen talats om förbrytarskolor — ett i och för sig avskryvligt ord när det gäller svensk fångvård — men vilka ord skall man välja? Det säger sig självt att denna sammanblandning av unga, ännu påverkbara brottslingar med gamla förhärdade brottslingar, fullt utbildade i brottets teknik och praktik, ger fruktansvärda möjligheter att påverka de unga i negativ riktning, göra dem sämre och icke bättre under fängelse-tiden. Det inte minst skrämmande är att statsmakterna för över tio år sedan genom lagstiftning bundit sig för en fångvård av helt annat slag, en fångvård i klart uttalat syfte att genom olika positiva åtgärder göra det yttersta för att påverka klientelet i positiv riktning.

På intet annat område, herr talman, har jag själv funnit en sådan kontrast mellan lagens teori och praktik, mellan av statsmakterna åtagna förpliktelser och möjligheterna att i det dagliga praktiska arbetet förverkliga dem. Detta har ju också i några korta, jag tycker närmast ångestmättade satser slagits fast av herr Rudstedt i rapporten när han säger: »Vår praktiska grå vardag lig-

ger så fjärran från teorierna, och lagtextens 'vård' klingar bara falskt i sammanhanget.»

Han säger på ett annat ställe: »Tillståndet inom Långholmsanstalten är sådant, att man vid varje dags slut är beredd att tacka för att dagen trots allt gått. Anstalten är nedsliten och bevakningspersonalen utsläpad och desillusionerad av det tröstlösa i att söka upprätthålla ordning i detta kaos, där tidvis mer än 700 intagna delar omkring 430 ordinarie platser.» Man förstår honom också mycket väl, när han betonar det genanta i att visa en anstalt av detta slag för främlingar, som blivit intresserade av svensk fångvård just genom vår humana lagstiftning på detta område.

Det är misstagen i det förgångna, som nu träder i dagen, trots de glädjande kraftansträngningar, som gjorts i årets statsverksproposition. När det slogs larm i denna kammare för tre år sedan angav justitieministern ju också orsakerna till den passivitet från hans och regeringens sida, vars resultat vi så skrämmande tydligt ser i dag men kunnat förutspå långt tidigare. Justitieministern yttrade om läget 1948 och där-efter: »Byggnadssvårigheterna satte in, och dessutom förelåg det en omfattande plan för upprustning av sinnessjukvården». Onsdagens debatt visade på ett obestriddligt sätt att mycket ännu återstår på sinnessjukvårdens område innan allt är väl beställt. Men icke är väl detta land så renons på tillgångar att fångvården måste skjutas åt sidan, därför att sinnessjukvården rustas upp?

Sedan verkställighetslagen blivit av riksdagen antagen 1945 tycker jag det hade varit justitieministerns och regeringens skyldighet att lämna riksdagen sådana förslag, som inneburit att denna verkställighetslag icke blivit en tom gest, ett slag i luften. Om riksdagen hade avslagit dessa förslag hade ansvaret blivit dess och icke regeringens. Det är denna regerings passivitet beträffande det slutna anstaltsbeståndet, som i dag gör hela läget så hopplöst och i vilket Långholmen blott utgör en detalj — om

Ang. överbeläggningen på fångvårdsanstalten Långholmen

också en utomordentligt viktig sådan i hela totalbilden.

Det är att märka, att vi från 1948 och framåt hade ett för varje år stigande fångantal. Jag yttrade i interpellationsdebatten 1954 bland annat: »Att brottsligheten ökar i relation till folkmängdens ökning överraskar ingen. Att brottsligheten är starkare i städerna än på landsbygden har ju strafflagberedningen på sin tid lämnat klara bevis för. Att fylleriets befunnit sig i stadig kurva uppåt utgör ej heller för de flesta någon överraskning. Under sådana förhållanden måste man vara ganska verklighetsfrämmande, om man skall kunna tro på en näraliggande minskning av fångklientelet. Man måste enligt mitt förmenande räkna med ett fångklientel på 3 000 fångar och däröver.»

Åren 1943 och 1944 utgjorde antalet fångar något över 3 000. Sedan sjönk det några år för att 1953 åter vara uppe i över 3 000. Under treårsperioden 1953—1956 har klientelet ökat från 3 225 till 4 104, en givetvis i och för sig beklämmande ökning men ingalunda överraskande. Nu anger justitieministern toppsiffran till 4 400. Ökningen kan omöjligt utgöra ett godtagbart försvar för att åtgärder icke vidtogs på ett tidigare stadium för att både utöka och modernisera det slutna anstaltsbeståndet.

Att det är försummelser i det förgångna, som vi nu får dragas med långt in på 1960-talet, kan kanske klarast belysas med några siffror. Jag har gått igenom alla investeringar till fångvården fr. o. m. budgetåret 1950/51 t. o. m. 1956/57 — alltså sju år — och kommit till en siffror på 44 791 300 kronor. Häri ingår Røxtuna med sina 7,5 miljoner kronor jämte allt annat. Samtidigt finner man av proposition nr 166, som i dag ligger på riksdagens bord och till vilken justitieministern hänvisar, att kostnadsberäkningarna för anstalterna i Österåker och Kumla rör sig om cirka 40 miljoner kronor för sammanlagt 670 interner. Siffrorna under sjuårsperioden belyser på ett ganska drastiskt sätt de sju magra årens försummelser. De motsvarar ungefär ersättningsbyggnader för 670 inter-

ner. Då det rör sig om ett fångantal på över 4 000, inser man att fångvårdens kris kommer att sträcka sig långt fram på 1960-talet, sannolikt långt in på 1970-talet.

Det är ur dessa synpunkter som man hade hoppats, att verkliga krafttag skulle kunna tas beträffande dessa fångvårdsanstalter. Lekmannen har svårt att förstå att ytterligare ett budgetår skall behöva tas i anspråk för fortsatta planeringsarbeten, när nödläget är så skriande stort som det i dag är. Man frågar sig vidare: Om dessa planeringsarbeten tar två å tre år eller mer i anspråk, varför hade inte åtminstone dessa förberedelser kunnat utföras under början av 1950-talet? Beträffande dessa förberedande arbeten rör det sig under alla förhållanden icke om några stora pengar. Om den tredje etappen i detalj varit utarbetad för några år sedan, hade det funnits möjlighet att på ett helt annat sätt än nu snabbt få fram ersättningsbyggnaderna.

Ehuru jag är fullt på det klara med att statsrådet med sin humana inställning hyser ett levande intresse för fångvården och dess problem, är jag samtidigt rädd för att den fortsatta utvecklingen kommer att leda fram till ökade svårigheter, om icke ett forcerat arbete beträffande ersättningsbyggnaderna för Långholmen liksom på fångvårdens samtliga fronter nu etableras. Långholmen har länge nog varit en skamfläck.

Herr MANNERSKANTZ (h):

Herr talman! Jag känner ett behov av att säga några ord i anslutning till interpellationssvaret och herr Olléns yttrande i anledning därav. Jag gör det närmast såsom ledamot av fångvårdens byggnadskommitté, där vi har fått en stark känning av att det på detta område verkligen pågår en omfattande verksamhet.

Det finns ju flera olika möjligheter att avlasta Långholmen i väntan på att en ersättningsbyggnad skall bli färdig. Man kan t. ex. bygga sidoställen, varigenom man uppnår att överbeläggningen på Långholmen inte blir så besvärande

Ang. överbeläggningen på fångvårdsanstalten Långholmen

som den i dag otvivelaktigt måste sägas vara.

Jag vill inte yttra mig om vad som hänt under tidigare år, men jag måste bestyrka, att det ingalunda varit någon överksamhet på fångvårdens område under senare år. Jag är som sagt ledamot av fångvårdens byggnadskommitté. Denna kommitté är uppdelad på tre utskott, vart och ett med en riksdagsman såsom ordförande. Jag är för min del ordförande i byggnadsutskottet, som har till uppgift att övervaka byggnadsverksamheten på fångvårdens område. Jag kan tala om för herr Ollén att vi sliter väldigt hårt. Vi har ständigt sammankomster och konferenser, och vi gör även många resor till olika anläggningar. Jag kan försäkra att det ingalunda sättes bort någon onödig tid då det gäller att få nya fångvårdsanläggningar till stånd. Men det är ju så inom statsförvaltningen att man alltid måste iakttä en viss tågorning. Jag kan dock omtala att jag ibland i byggnadsutskottet till och med chansat på ett rykte att det skulle komma ett kungl. brev och gett byggnadsstyrelsen order att börja med ett byggnadsarbete redan innan brevet faktiskt kommit.

För att inte den svarta bild, som herr Ollén här ritade upp, skall stå oemotsagd i kammarens protokoll vill jag meddela vilka avlastningsplatser vi kan räkna med inom en nära framtid.

I Hälsingborg har det nu färdigställt en ombyggnad med förstklassiga verkstadslokaler för sammanlagt 170 interner. Byggnadsutskottet var för tio dagar sedan i Göteborg och konstaterade, att de nya häktningslokalerna i Skogome i Säve kommun med 100 platser kommer att bli färdiga till den 1 juli, eller i varje fall under juli månad. Då blir det en mycket stor avlastning på Härlanda.

Jag var för resten och såg på Härlanda, där man hört samma klagan. Jag tycker nog inte att det var så farligt, som man sagt. Det fanns visserligen i stor utsträckning två man i varje cell, men den dubbelbeläggningen blir i stort sett avvecklad, när häktet i Skogome blir färdigt till sommaren.

Sedan pågår för fullt byggnaden av

sidoanstalterna i Hällby och Mariefred med vardera 90 platser. Ulriksfors, som riksdagen beslöt härom dagen, har redan påbörjats, och vi har sålunda där inte låtit någon tid gå förlorad. Men det är klart att en del av projekteringen inte är helt avslutad, ty man vågar inte lägga ned för mycket kostnader på detaljritningar, förrän statsmakterna fattat sina beslut. Men den anstalten blir utan tvivel färdig att tas i bruk i början av 1958 med 132 platser.

Enligt vad jag nu angivit kommer alltså inom ett år ej mindre än 582 nya platser att stå till förfogande, utöver de kolonier som kan komma att uppföras.

Just i dagarna kommer byggnadsarbetena att sättas i gång på fångvårdsanstalten i Tidaholm, som varit utlämnad på entreprenadräkning under de senaste sex veckorna. Med hänsyn till de byggnadskonstruktioner, som där är fastställda, kan man räkna med att arbetena kommer att skrida fram så fort, att anstalten kan tas i bruk i slutet av nästa år.

Samtidigt pågår andra byggnationer, bl. a. den första etappen på Hall. Även den andra etappen är delvis påbörjad, och bara för några dagar sedan beslöt byggnadsutskottet i fråga om den tredje etappen på Hall, som är en ganska stor etapp, att sätta i gång med detaljritningarna, så att de skall kunna ligga färdiga så snart som peugar blir tillgängliga.

Jag vill samtidigt från denna byggnadskommitté meddela, att det sannolikt kommer att kunna bli inemot 1,5 miljoner kronor lediga, så att säga, med vilka vi under nästa budgetår kan påbörja anstalten i Kumla, som väl är den anstalt, vilken statsmakterna närmast har att fatta ett beslut om. Det finns ett annat sätt också att snabbt få platser disponibla, och det skulle vara genom att fatta beslut om Norrtäljeanstalten. Där behövs inga nya ritningar, utan där kan användas exakt samma ritningar som för Tidaholm. Man skulle kunna tänka sig att flytta över denna 1,5 miljon dit i stället, men därför fordras ju ett riksdagsbeslut. Detta vore en väg som snabbt skulle resultera i definitiva, goda platser till ett antal av 170.

Ang. överbeläggningen på fångvårdsanstalten Långholmen

De uppgifter, som jag nu lämnat, säger oss att vi har att räkna med en ganska snabb förbättring. Jag tycker nog att jag velat i någon mån reagera mot herr Olléns uttalanden, att det inte sker tillräckligt mycket på detta område, ty det görs ostridigt en hel del, i varje fall nu. Inom byggnadskommittén kommer vi att fortsätta med att göra allt vad vi kan för att hålla takt med dessa byggnadsarbeten. Det är inte alltid så lätt, ty särskilt ritningarna kräver ofta lång tid. Att bygga själva husen går ganska fort, men alla förberedelser, alla frågor som rör markdispositionen, alla uppgörelser med myndigheterna om avloppsnät och dylikt och förhandlingarna med kommunerna om personalbostäder, som ju till huvudsaklig del skall ligga i vanliga hyreshus, tar sin tid. Jag kan dock försäkra att ingenting här försummas.

När vi kan bygga Kumla färdigt och bygga Österåker beror väl på den takt, i vilken vi kan få konstruktionsarbetena färdiga, ty i vårt land är det faktiskt en hård press på arkitekterna — de utgör på sätt och vis en flaskhals. Jag tror dock att det med de goda förbindelser, som vi har med vissa arkitektfirmor, kommer att bli möjligt att driva fram de arbeten, som riksdagen beslutat om, så snabbt som rimligen kan begäras.

Herr ANDERSSON, BIRGER, (s):

Herr talman! I stort sett kunde jag nöja mig med att instämma med herr Mannerskantz, men jag vill ändå säga några ord därutöver.

Den som inte känner till förhållandena och lyssnade till herr Ollén, kunde lätt få den uppfattningen att herr Ollén är den enda drivande kraften för att skapa ett bättre tillstånd inom fångvården. Så är ju dess bättre ingalunda fallet. Här har skett åtskilligt under de senaste åren. Justitiedepartementet och de olika byggnadsutredningarna har på allt sätt sökt få till stånd nya anstalter. Men det är, som herr Mannerskantz sade, inte så lätt, och det går inte på en gång; det vill till ett ordentligt förarbete innan allt kan sättas i gång. Skul-

le man vilja vara elak kunde man också säga, att av de förslag som har kommit fram från byggnadskommittén har åtskilliga kritiserats mycket starkt av fångvårdsstyrelsen och en del andra remissinstanser. Detta gäller exempelvis det förslag som nu ligger på riksdagens bord om att bygga ersättningsanstalter för Långholmen i Österåker och i Kumla. Fångvårdsstyrelsen hemställde i sitt remissvar över förslaget, att detta skulle omarbetas och överarbetas, vilket skulle ytterligare dra ut på tiden.

Det gäller alltså inte bara att få fram tomtmark, bostäder och annat, utan också att i många fall övertyga fångvårdsstyrelsen om att någonting bör göras, som kan åstadkomma det platsantal som anses vara nödvändigt. Vi minns att när det förra fredagen förelåg förslag om att man i Ulrikfors skulle uppföra en anstalt för 150 intagna, så förelåg det också förslag om att det antalet skulle prutas ned till 50. När fångvårdsbyggnadskommittén har föreslagit, att det för Långholmens ersättningsanstalt i Österåker skall vara ett platsantal på 400, säger fångvårdsstyrelsen 300. Styrelsen vill alltså inte riktigt vara med i den takt i utbyggnadsarbetet som de drivande krafterna vill få till stånd.

Herr Ollén gör gällande, att vi här skjuter undan fångvårdsstyrelsens angelägna byggnadsfrågor för att tillfredsställa sinnessjukvården. Så är ingalunda fallet. Riksdagen har i år presenterat förslag till utgifter just på fångvårdssidan, vilka är större än någonsin tidigare. Man har kommit fram till att det nu skall ske någonting, någonting allvarligt, och att man verkligen skall reparera de försummelser som eventuellt tidigare har förelegat.

Vi må komma ihåg, att det egentligen inte har byggts några fångvårdsanstalter i detta land på 100 år. Det är först under senare år, man har börjat att rusta upp denna verksamhet. När vi nu är inne i den största nydaningsperiod som vi har haft inom fångvården, då börjar man kritisera i stället för att känna sig tillfredsställd över att någonting verkligen skall ske.

Ang. överbeläggningen på fångvårdsanstalten Långholmen

Herr Ollén efterlyste krafttag. Ja, vad är det för krafttag? När vi undan för undan skall skapa fram nya platser, som kostar tiotals miljoner kronor, anser i varje fall jag, att det är de längst gående krafttag som vi för närvarande orkar med.

Herr OLLÉN (fp) kort genmäle:

Herr talman! De föregående talarna slår enligt min mening in öppna dörrar. Jag har själv i min interpellation klart gett uttryck för att fångvården under detta budgetår har fått stora anslag, och jag har uttalat min tillfredsställelse över detta.

Vad jag har sagt och pekat på är de stora försummelserna under den gångna 10-årsperioden. Jag kan bara nämna siffrorna över investeringsanslag för de sju år under denna period, som jag förut nämnde. Under 1950/51 uppgick de till 912 000 kronor, 1951/52 till 857 000, 1952/53 till 2 608 000, 1953/54 till 8 032 600, 1954/55 till 6 168 000, 1955/56 till 11 344 000 och för 1956/57 till 14 869 500. Detta blir sammanlagt 44 791 300 kronor.

Tror verkligen herrarna, att det är möjligt bygga upp en fångvård med ett sammanlagt anslag av denna storlek, när fångantalet rör sig om 3 000 å 4 000? Som jag sade kostar enbart de båda ersättningsbyggnaderna för Långholmen över 40 miljoner kronor. Enbart dessa siffror visar enligt min mening, vilka försummelser som begåtts i det förgångna. Det kan aldrig på något sätt bestriidas.

Efter allt tal om vad som håller på att göras kan man fråga: I vilken mån skall detta snabbt ge en lättnad på de svåra förhållandena vid Långholmen? Eller vill någon förneka att de är katastrofala? Skall detta katastroftillstånd fortsätta ytterligare år framåt, eller hur snabbt kan en positiv lättnad ske?

Det är frågor som det vore av intresse att få besvarade i dag.

Herr ANDERSSON, BIRGER, (s) kort genmäle:

Herr talman! Enda sättet att lätta överbeläggningen på Långholmen är att bygga nytt. Det är också det som sker. Då spelar det ju ingen roll vad som har förekommit i det förgångna. Vi skall nu bygga nytt undan för undan för att minska överbeläggningen på Långholmen. Så enkelt är problemet, det behöver inte göras märkvärdigare än det är.

Herr statsrådet ZETTERBERG:

Herr talman! Herr Ollén har nu flera gånger kommit tillbaka till frågan hur fångvårdssituationen var förut och vad man borde ha förutsett tidigare, enär det efter de inlägg, som gjorts av herr Mannerskantz och herr Andersson, har blivit omöjligt för honom att hävda att det inte nu görs någonting. Herr Ollén får alltså falla tillbaka på misstagen i det förgångna. Och det är klart att om man hade vetat eller kunnat bilda sig en föreställning om den utveckling, som kriminaliteten faktiskt har tagit, borde man förvisso ha sett på saken annorlunda än man gjorde. Men hur var situationen just vid den tidpunkt som herr Ollén utgår ifrån, alltså då den nya straffverkställighetsreformen tillkom för ett årtionde sedan?

Straffverkställighetsreformen grundades på ett förslag av strafflagberedningen, i vilken praktiskt taget all kriminologisk expertis i landet fanns representerad. Då beredningen lade fram sitt förslag gjorde den också prognoser över hur många platser som skulle behövas inom fångvården. För närvarande har vi en högsta beläggning på bortåt 4 600 platser; det är den som vållar de stora svårigheterna. Strafflagberedningen räknade med en högsta beläggning på 2 300, alltså hälften.

Herr Ollén förklarar nu att man med hjälp av folkmängdsutveckling och annat borde ha kunnat gissa bättre än strafflagberedningen eller eljest mer eller mindre säkert förutspå utvecklingen på detta område. Ja, om herr Ollén verkligen har några möjligheter härtill, så vore det mycket tacknämligt, ifall han ville ställa den expertisen till förfogan-

Ang. överbeläggningen på fångvårdsanstalten Långholmen

de, ty sådana förutsägelser hör till det svårast tänkbara. Jag vet ingen som har kunnat ge något recept på hur dylika prognoser skall kunna bli tillförlitliga. När herr Ollén antyder sådana i och för sig riktiga tolkningsdata som befolkningsförändringarna, vill jag bara tala om, att trots att de västerländska kulturländerna i stort sett har samma befolkningsförändringar, så visar kriminalitetsutvecklingen olika kurvor i olika länder, utan att man kan förklara orsaken därtill. Här i landet har vi ungefär samma utveckling som i Förenta staterna, men t. ex. i Danmark har man en annan.

All den expertis som vid det nämnda prognostillfället fanns i landet räknade alltså med bara hälften så stort platsbehov som vi nu har. Jag kan inte komma till något annat resultat än att det är en ren efterklokhet från herr Olléns sida, när han gör gällande, att man borde ha kunnat antecipera den utveckling som sedermera ägt rum. Om herr Ollén verkligen hade kunnat detta, är det ju för övrigt märkvärdigt att han som riksdagsman, såvitt jag vet, inte har framställt något förslag, grundat på dessa förutsättningar.

Vad sedan angår den byggnadsverksamhet som nu är i gång kan jag fatta mig kort efter herr Mannerskantz' sakkunniga redogörelse. Herr Mannerskantz är ju, som han nämnde, ordförande i byggnadsutskottet inom den stora kommitté som har hand om den pågående upprustningen av anstaltsbeståndet, och han har berättat hur det nu byggs nya anstalter på Hall, i Mariefred, i Hällby, i Skogome, i Tidaholm, på Hinseberg, i Hälsingborg, i Lärbro och i Ulriksfors. På alla dessa ställen är en omfattande byggnadsverksamhet i gång som på kort tid, hoppas jag, skall ge ett aldeles nödvändigt tillskott både för att komma till rätta med de mycket svåra förhållanden, under vilka fångvården för närvarande arbetar, och för att ge oss för framtiden helt nya möjligheter till fångbehandling. Jag har haft tillfälle att på nära håll följa det oerhört intensiva och skickliga arbete som bedrivs i fångvårdens

byggnadskommitté, och jag finner att kommittén verkligen är mera värd tack-samhet än kritik.

Men det är ju riktigt som herr Ollén säger att vi, trots alla dessa ansträngningar, just nu har mycket stora bekymmer till följd av den oerhört snabba ökningen av fångantalet. Jag är den förste att erkänna detta. Jag är fullt medveten om att fångvårdsmännen i dag arbetar under ytterst pressande förhållanden. Vi måste vara alla dessa tjänstemän tack-samma för det sätt på vilket de gör sin plikt trots de stora svårigheterna. Jag tror dock att de arbetar lättare i medvetandet om det stora byggnadsprogram som nu är på god väg att förverkligas och som jag hoppas snart skall ge dem mycket bättre möjligheter i deras svåra och allvarliga arbete.

Herr OLLÉN (fp):

Herr talman! Jag har mig veterligt inte riktat någon som helst kritik mot fångvårdsbyggnadsutredningen eller fångvårdens byggnadskommitté. Jag har naturligtvis ingen som helst anledning att göra detta.

När statsrådet upprepar, att vad som nu hänt beror på det stora och oväntade fångantalet, vill jag dock betona att detta fångantal enligt statistiska uppgifter — om man ser både på de nordiska länderna och på utlandet, där sådana uppgifter finns — fortfarande är mycket lågt. Norge har den lägsta siffran med 0,46 promille. Därefter kommer Sverige med 0,6 promille och Danmark med cirka 0,8 promille. Vi har alltså, som jag säger, ett fångantal bland de lägsta i världen.

Statsrådet sade år 1954 precis detsamma som i dag: Det har inträffat en hastig och våldsam ökning av fångantalet, som medfört starkt stegrade krav på nya anstaltsutrymmen och en mycket olycklig överbeläggning på våra gamla dåliga anstalter. Det var försvaret år 1954, och på samma sätt låter det i dag.

Om man år 1945 hade satt i gång enligt strafflagberedningens förslag, hade man haft nya slutna anstalter för omkring 500 interner för icke fullt 10 mil-

Ang. överbeläggningen på fångvårdsanstalten Långholmen

joner kronor. I stället beslöt statsrådet att uppföra Roxtuna med 65 interner för 7,5 miljoner kronor. I dag kostar det icke 10 utan över 40 miljoner kronor att uppföra två slutna anstalter för 670 interner. Det förefaller vara en dålig affär för staten.

Vi kan gå ännu längre tillbaka i tiden, till perioden 1936—1941. Då färdigbyggdes Skenås, anstalten på Hall och anstalten på Håga. Om man hade fortsatt i samma takt, hade det sett annorlunda ut i dag.

Statsrådet skjuter nu vid varje tillfälle riksdagen framför sig. I sitt svar till mig i dag säger han, att nydaningsarbetet följer de riktlinjer som fastställdes av 1950 års riksdag. Men det är väl regeringen som främst bär ansvar för sin politik, icke riksdagen. Om nya situationer uppkommer, som kräver nya initiativ, är det väl regeringen som får förelägga riksdagen detta. 1950 års plan har ju icke visat sig hållbar. Justitieministern borde då i tid ha vidtagit andra åtgärder för att avvärja det skriande nödläget, sådant vi i dag upplever det, på fångvårdens område.

Till sist skulle jag vilja fråga justitieministern: Kan statsrådet i dag lämna något svar på frågan när ersättningsbyggnaderna kan vara färdiga och Långholmsanstalten äntligen jämnas med marken?

Herr statsrådet **ZETTERBERG**:

Herr talman! Jag skall bara tillägga några ord i anledning av vad herr Ollén nu yttrade.

Herr Ollén påpekar att jag sade något liknande sist vi hade en diskussion i detta ämne — jag talade om att läget var besvärligt, därför att det då fanns så många intagna på anstalterna. Ja, det är klart att det då var besvärligt, när man jämförde med de vackra förutsägelser, som strafflagberedningen hade gjort, att det endast skulle behövas högst 2 300 platser. Det var i jämförelse därmed illa nog år 1954, ty då behövdes 3 300. Men herr Ollén förbiser alldeles att de nuvarande stora svårigheterna

sammanhänger med att därefter, på denna korta tid, inträffat en så väldig ökning, att vi i vintras hade mer än 1 000 intagna utöver den i och för sig höga siffran från 1954.

Herr Ollén anser att allting skulle ha gått bra, om vi hade följt strafflagberedningens förslag; vi skulle då ha haft en helt annan situation. Detta uttalande är så förbluffande, att jag undrar om herr Ollén verkligen vet vad beredningen föreslog. Jag hade nyss betänkandet till hands, och jag tror att jag skall citera riktigt. Såvitt jag nu vet, föreslog strafflagberedningen — det program som herr Ollén alltså anser att man borde ha fullföljt — en ny anstalt för 200 intagna i Stockholm och vidare sex nya anstalter på vardera 50 platser, alltså tillhoppa 300 platser; och på var och en av dessa anstalter om 50 platser skulle dessutom 40 av dem vara öppna. Hade vi inskränkt oss till att fullfölja detta program, skulle vi verkligen vara illa ställda!

Slutligen säger herr Ollén att han inte alls velat rikta någon kritik mot fångvårdens byggnadskommitté — och det är förvisso inte heller riktigt att göra det. Men vad är det herr Ollén har frågat såsom kläm i sin interpellation? Jo, om jag inte borde vidtaga några mera extraordinära åtgärder än dem som anges i statsverkspropositionen. Det är slutklämmen i hans interpellation. Statsverkspropositionen bygger i allt väsentligt på kommitténs arbete, och när herr Ollén kräver mera extraordinära åtgärder, måste detta ju innefatta en allvarlig kritik inte bara mot mig, utan också mot kommittén.

Herr **OLLÉN** (fp):

Herr talman! Endast några få ord!

Det är givet att man utan att rikta någon kritik kan ställa en allvarlig fråga, om det inte finns möjligheter att forcera ett arbete på grund av de utomordentliga svårigheter under vilka Långholmen för närvarande arbetar. Jag tycker det är en fråga, som är ganska självklar och som många gör sig: Finns det inte i detta fruktansvärda läge för en

Ang. överbeläggningen på fångvårdsanstalten Långholmen

anstalt möjlighet att forcera fram ett förslag, så att vi kan få ersättningsbyggnader för Långholmen snabbare än vad nu är fallet? Man räknar med att dessa ersättningsbyggnader skall stå färdiga på 1960-talet. Jag upprepar min fråga till statsrådet: När kan vi vänta att dessa byggnader är färdiga?

Att förslagen, som lades fram år 1945, icke kunde godtagas i detalj, är ju självklart, men det var i alla fall ett allvarligt försök som gjordes att ersätta dessa gamla fångvårdsanstalter. Om man år 1945 från regeringens sida hade gått fram med samma allvar som nu, hade det verkligen inte sett så bedrövligt ut i dag som det gör.

Herr statsrådet ZETTERBERG:

Herr talman! Jag skall svara på herr Olléns fråga, när de anstalter, som närmast är under arbete, kan bli färdiga.

Hälsingborgsanstalten, som redan i höstas kunde beläggas med 30 interner, har i dag ett 80-tal intagna och beräknas den 1 juli 1957 bli helt iordningställd. Den erhåller därmed full kapacitet, 170 intagna. Den nya häktesbyggnaden i Skogome med sina 100 platser blir färdigställd i juni detta år. De båda sidoanstalterna i Mariefred och Hällby med vardera 90 platser beräknas bli färdigställda nästa vinter. Nästa år kommer också en paviljong på Hall med 72 platser att kunna tagas i bruk, liksom även — under förutsättning att godtagbara anbud erhålles — förlägningsbyggnader om 140 platser vid den permanenta sidoanstalten i Tidaholm. Ulriksforsanstalten med 132 platser beräknas kunna tagas i bruk i början av år 1958.

Jag redovisar allt detta enligt byggnadsstyrelsens beräkningar, som efter vad man i styrelsen uppger är försiktigt hållna.

Men dessutom vill jag gärna instämma i vad herr Ollén säger, att läget är mycket allvarligt och bekymmersamt, och jag kan försäkra herr Ollén att vi alla, som arbetar med dessa problem, har den saken alldeles klar för oss. Jag

vågar nog också säga, att ingen möda lämnas ospard vare sig i kommittén eller i departementet när det gäller att söka få fram nya platser så snabbt som möjligt.

Herr OLLÉN (fp):

Herr talman! Kommer detta att i nägon mån avlasta Långholmen? Eller skall eländet där fortsätta till dess Kumla och Österåker blir klara?

Herr statsrådet ZETTERBERG:

Herr talman! Om herr Ollén hade läst mitt interpellationssvar bättre, skulle han ha sett att jag där särskilt understryker att fångvården arbetar som en enhet och att därför ett ökat anstaltsutrymme på vilka platser som helst hjälper upp situationen över huvud taget. Det är således alldeles felaktigt att säga — som herr Ollén ideligen kommer tillbaka till — att det just gäller ersättningsbyggnader för en viss anstalt och att man därför måste överbelägga t. ex. Långholmen ända tills de anstalter blir fullt färdiga, som är avsedda att ersätta Långholmen.

Herr OLLÉN (fp):

Herr talman! I interpellationssvaret till mig 1954 sade statsrådet, att Långholmen intar en särställning inom svensk fångvård, därför att denna anstalt är så oerhört stor och har ett så omfattande klientel; jag tror att statsrådet nämnde att den motsvarar fem andra anstalter. Det är därför jag frågar, om och när Långholmen kan slopas som fångvårdsanstalt.

Herr MANNERSKANTZ (h):

Herr talman! Det måste endera vara så att jag har svårt att fatta eller så att herr Ollén har fått en del saker om bakfoten här. Ersättningsanstalterna för Långholmen är väl inte i första hand avsedda att vara tillskottsplatser, utan meningen är, såvitt jag förstår, att Österåker och Kumla skall tjänstgöra som

Ang. överbeläggningen på fångvårdsanstalten Långholmen

centralanstalter och att anstalten på Långholmen skall rivas. Det viktiga i dag är väl inte, om Långholmen finns kvar ett år mer eller mindre, utan att man så snabbt som möjligt får ersättningsplatser för att komma till rätta med den nuvarande överbeläggningen på Långholmen.

Och på den punkten kan jag försäkra herr Ollén att man inte kommer att försumma några av de åtgärder som erfordras för att så snabbt som möjligt få avlastningen till stånd. Faktum är att vi har fattat beslut och att medel finns tillgängliga ungefär så fort som man hinner förbruka dem. Det hänger mest på ritningsarbetenas bedrivande och en del administrativa saker. Det hela kan egentligen inte ske snabbare än som nu blir fallet, när dessa frågor har överlämnats till fångvårdens byggnadskommitté.

Om herr Ollén tvivlar på att vi verkligen försöker göra vårt bästa — på det sätt som jag nyss sade — så skall jag gärna vid tillfälle klara ut den saken med honom i enrum — då slipper vi ta kammarens tid i anspråk längre för denna debatt, och en mängd tåg går ju härifrån i eftermiddag.

Herr OLLEN (fp):

Herr talman! Kravet på att Långholmen skulle slopas väcktes ju redan på 1920-talet. Sedan har detta krav kommit igen med jämna mellanrum flera gånger varje decennium. Frågan var ju uppe 1945 och sedan under interpellationsdebatten 1954. Jämt har det då hetat, att Långholmen skulle slopas, men jag är rädd för att detta inte kommer att ske förrän långt, långt in på 1960-talet, och det är det som enligt min mening är beklämmande.

Herr KARLSSON, GUSTAF, (s):

Herr talman! Herr Ollén har ju varit inne upprepade gånger på att om riksdagen tidigare beslutat utbyggnaden av dessa fångvårdsanstalter, så skulle läget ha varit betydligt bättre än det nu är. I anledning av detta måste jag säga att när riksdagen fick förslag om upp-

rustning av fångvården, vilket lades fram när strafflagberedningen blev färdig med sitt betänkande, så innebar det förslaget, om vilket riksdagen var praktiskt taget enig, att det i första hand var nödvändigt att skaffa platser för ungdomsbrottslingarna som satt i de gamla häktena och därefter att rusta upp för de abnorma, de allra farligaste förbrytarna. Detta är vad riksdagen har beslutat, och denna upprustning är nu praktiskt taget genomförd. Jag vill förmena att hade riksdagen inte börjat att förbättra fångvården inom dessa avsnitt och regeringen lagt fram sådana förslag, hade situationen varit än värre än den är i dag.

Överläggningen ansågs härmed slutad.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 159, med förslag till ändringar i 1947 års allmänna tjänstepensionsreglemente, m. m.

Föredrogs och hänvisades till utrikesutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 162, om godkännande av handelsavtal mellan Sverige och Benelux-länderna.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 163, rörande ratifikation av konvention angående vissa till civilprocessen hörande ämnen.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 166, angående fångvårdsanstalter i Österåkers kommun, Stockholms län, och i Kumla stad.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 167, med förslag till lag om ändrad lydelse av 1 § allmänna ransoneringslagen m. m.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet den av herr *Johansson, Rune*, och herr *Karlsson, Fritiof*, väckta motionen nr 494.

Om möjliggörande av lördagsstängning i banker m. m.

Föredrogs ånyo första lagutskottets utlåtande nr 18, i anledning av väckta motioner angående lagändringar i syfte att möjliggöra för banker och andra kreditinstitut att vid framtida övergång till fem dagars arbetsvecka införa lördagsstängning.

Första lagutskottet hade till behandling förehaft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 332 i första kammaren av fröken *Andersson* och nr 404 i andra kammaren av herrar *Gustafson* i Göteborg och *Henriksson*. I motionerna, vilka voro likalydande, hade hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta utreda frågan om de lagändringar som vore nödvändiga för att möjliggöra att banker och andra kreditinstitut i samband med en framtida övergång till fem dagars arbetsvecka kunde hålla stängt på lördagar.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att förevarande motioner, I: 332 och II: 404, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr DANMANS (fp):

Herr talman! Jag konstaterar med tillfredsställelse att det problem som det här gäller har observerats och tagits upp i en motion i denna kammare. Problemet är visserligen begränsat så till vida att det endast berör vissa arbetstagarare på den svenska marknaden, men det är nog så viktigt för dem som berörs. Det är givetvis också mera lämpligt att en speciell fråga för en speciell grupp arbetstagarare förs fram av någon vid sidan om själva kärintresset, någon som prövar motiven och ställer yrkanden.

Vad sedan gäller själva sakfrågan, yrkandet om en viss lagändring, är det nog så — tyvärr skulle jag vilja säga — att detta yrkande är en logisk följd av gjorda erfarenheter vid underhandlingar. Det är nämligen på det sättet, att parterna på kreditväsendets område för-

handlat om arbetstagararnas önskemål om fria lördagar, närmast under sommarmånaderna. Från arbetstagarpartens sida förutsatte man givetvis, att nu gällande lag då skulle utformas med hänsyn till denna inskränkning. Det visade sig emellertid att de förhandlande parterna inte var jämbördiga. Från den ena sidan hänvisade man till nu gällande lagstiftning. Sådan den är utformad är den otvivelaktigt ett hinder som utan tvivel konserverar nu rådande förhållanden.

Den av riksdagen beslutade arbetstidsförkortningen leder oss så småningom fram till en ordinarie arbetstid per vecka av 45 timmar, och därmed är — såsom också utskottet påpekat — förutsättningarna givna för att organisera en arbetsvecka på fem arbetsdagar. Hela samhället är med andra ord inställt på en reform med denna innebörd, och utskottet har full förståelse för reformen som sådan. Utskottet undviker emellertid sorgfälligt att taga ställning till de speciella problem som motionen berör. Motionären påvisar de förhållanden som i form av lagstiftning reglerar kreditväsendets arbetsorganisation här i landet. Alla lagar på det området är uppbyggda med tanke på en orubbad arbetsvecka av sex dagar. Regler för kreditväsendets funktion måste naturligtvis utformas så att de tar sikte på den femdagarsvecka vi går emot.

Nu rekommenderar utskottet helt allmänt de två parterna att förhandla om frågan och enas om ett förslag. För dagen anses frågan vara för tidigt väckt. Man blir nog en aning betänksam för denna utskottets rekommendation. Det är ju denna rekommenderade underhandlingslinje som följts. Härom yttrar TCO följande: »Den nu gällande lagstiftningen förhindrar att bankkontor hållas stängda på lördagar, vilket anförts från bankernas sida vid överläggningar med löntagarorganisationerna angående möjligheterna att införa lediga lördagar i första hand under sommarmånaderna.» Längre ned säger TCO: »Med hänvisning till vad ovan anförts får TCO starkt understryka de i motionerna framförda synpunkterna och tillstyrka de däri framförda förslagen om utredning i frå-

Om möjliggörande av lördagsstängning i banker m. m.

ga om de lagändringar, som är nödvändiga för att möjliggöra för banker och andra kreditinstitut att i samband med övergång till fem dagars arbetsvecka kunna hålla stängt på lördagar.»

Landsorganisationen tillstyrker också den begärda utredningen, som enligt LO dock endast skulle avse förutsättningarna för undanröjande av de legala hinder, som nu möter för den av motionärerna åsyftade arbetstidsförkortningen.

Efter mitt sätt att se på denna angelägenhet hade det varit önskvärt, att utskottet realbehandlat det problem motionären pekat på. Nu är problemet olöst. Kvar står att en grupp arbetstagarare har svårare än andra att organisatoriskt nyttiggöra den arbetstidsförkortning, som förestår. Och anledningen är att finna i nu gällande lagstiftning.

Om nu kammaren följer utskottets hemställan, får vi väl hoppas att det alltid finns någon som vakar över utvecklingen och — därest omständigheterna alltfört påkallar någon åtgärd — återkommer med motionens yrkande.

Jag yrkar bifall till motionen nr 332 i denna kammare, som är väckt av fröken Andersson.

Häri instämde fröken *Andersson* (h).

Herr *AHLKVIST* (s):

Herr talman! Herr Danmans nämnde att yrkandet om en lagändring var väl motiverat, och han slutade sitt anförande med att yrka bifall till motion nr 332 i första kammaren.

Jag kanske får erinra kammaren om vad motionärerna yrkar. I motionerna hemställas, »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller att Kungl. Maj:t ville låta utreda frågan om de lagändringar som äro nödvändiga för att möjliggöra att banker och andra kreditinstitut i samband med en framtida övergång till fem dagars arbetsvecka kunna hålla stängt på lördagar.»

Man yrkar alltså inte på någon lagändring utan på en utredning om vilka lagändringar som erfordras för att övergå till fem dagars arbetsvecka. Motionärerna gör själva i motionen en antydning

om vilka lagändringar som är erforderliga. Det framgår ännu tydligare av utskottsutlåtandet vilka lagändringar som behöver göras. Jag kan i detta sammanhang erinra om att år 1935 beslöts vissa lagändringar för att göra det möjligt för banker och kreditinstitut att hålla stängt vissa helgaftnar. Ungefär samma lagändringar behöver göras för att man skall kunna ha stängt under lördagar. Det behövs alltså ingen utredning. Av denna anledning har utskottet inte kunnat tillstyrka motionärernas yrkande.

Första lagutskottet har inte ansett sig böra pröva eller över huvud taget kunna bedöma frågan, huruvida arbetstidsförkortningen efter det att ändringarna i den allmänna arbetstidslagen lett till att fem dagars arbetsvecka kan genomföras — d. v. s. när arbetstiden förkortas till 45 timmar i veckan, vilket beräknas vara uppnått år 1960 — kan utnyttjas på det sättet, att banker och andra kreditinstitut kan hålla stängt på lördagarna. Utskottet har i stället ansett att det bör ankomma på arbetsmarknadens parter att underhandla om detta. Om man kommer fram till att det inte föreligger några andra hinder än rent lagtekniska för att genomföra stängningen på lördagarna, kan man göra en framställning om en lagändring — något som man nu inte gjort. Att döma efter erfarenheterna från 1934 och 1935 kan en framställning om en sådan lagändring mycket snabbt effektueras.

Det har alltså inte funnits någon anledning för utskottet att tillstyrka motionärernas yrkande om utredningskrav, och jag yrkar därför bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu ifrågavarande utlåtandet hemställt samt vidare på bifall till motionen I: 332; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Vid förnyad föredragning av första lagutskottets utlåtande nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag med särskilda bestämmelser angående domstolarna och rättegången vid krig eller krigsfara m. m., bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Ang. domkapitlens sammansättning

Föredrogs ånyo första lagutskottets utlåtande nr 20, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om upphävande av 24 kap. 3 § kyrkolagen, m. m., dels ock i ämnet väckta motioner.

Ang. domkapitlens sammansättning
Genom en den 22 februari 1957 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 79, vilken behandlats av första lagutskottet, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till

1) lag om upphävande av 24 kap. 3 § kyrkolagen; och

2) lag angående ändrad lydelse av 2 § 1 mom. och 13 § 1 mom. lagen den 13 november 1936 (nr 567) om domkapitel.

Den kungl. propositionen var föranledd av den år 1956 antagna skolstyrelselagen, som bland annat innebar, att domkapitlens ställning som skolmyndighet skulle upphöra den 1 juli 1958.

I det senare av nyssnämnda lagförslag var 2 § 1 mom. så lydande:

(Gällande lydelse:)

2 §.

1 mom. Domkapitel i stift består av följande ledamöter, nämligen:

biskopen såsom preses;

domprosten eller, där domprost ej finnes, en av Konungen för sex år i sänder bland stiftets kyrkoherdar förordnad ledamot såsom vice preses;

en av stiftets präster vald präst, som innehar ordinarie prästerlig tjänst i stiftet;

en av ombud för pastoraten i stiftet vald lekman, som ådagalagt nit och insikt i det kyrkliga församlingslivet;

en av Konungen efter förslag av domkapitlet för sex år i sänder förordnad, i allmänna värv förfaren lekman;

en av Konungen efter förslag av domkapitlet för sex år i sänder förordnad ledamot, som äger särskild sakkunskap på folkundervisningens område;

ävensom, i stift varest teologisk fakultet finnes, två av fakulteten inom denna valda professorer.

(Föreslagen lydelse:)

2 §.

1 mom. Domkapitel består av följande ledamöter, nämligen:

biskopen såsom preses;

domprosten eller, där domprost ej finnes, en av Konungen för sex år i sänder bland stiftets kyrkoherdar förordnad ledamot såsom vice preses;

en av stiftets präster vald präst, som innehar ordinarie prästerlig tjänst i stiftet;

en av ombud för pastoraten i stiftet vald lekman, som ådagalagt nit och insikt i det kyrkliga församlingslivet;

två av Konungen efter förslag av domkapitlet för sex år i sänder förordnade, i allmänna värv förfarna lekmän;

ävensom, i stift varest teologisk fakultet finnes, två av fakulteten inom denna valda professorer.

I samband med propositionen hade utskottet till behandling förehåft följande i anledning av densamma inom riksdagen väckta motioner, nämligen motionen i första kammaren nr 403 av herr

Bergh, Ragnar, ävensom motionerna i andra kammaren nr 511 av herrar *Helen* och *von Friesen* samt nr 527 av herr *Blidfors* m. fl.

Ang. domkapitlens sammansättning

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på anförda skäl hemställt,

A) att riksdagen måtte antaga det vid propositionen fogade förslaget till lag om upphävande av 24 kap. 3 § kyrkolagen;

B) att riksdagen — med avslag å motionerna I: 403 och II: 527 — måtte antaga det vid propositionen fogade förslaget till lag angående ändrad lydelse av 2 § 1 mom. och 13 § 1 mom. lagen den 13 november 1936 (nr 567) om domkapitel;

C) att motionen II: 511 måtte anses besvarad genom vad utskottet i utlåtandet anförde.

Reservation hade avgivits av herrar *Domö* och *Edlund*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den ändrade lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under B hemställa, att riksdagen — med förklaring att riksdagen funnit viss ändring böra vidtagas i det genom propositionen framlagda förslaget till lag angående ändrad lydelse av 2 § 1 mom. och 13 § 1 mom. lagen den 13 november 1936 (nr 567) om domkapitel samt med bifall till motionen I: 403 och avslag å motionen II: 527 — måtte för sin del antaga nämnda förslag med den ändringen, att 2 § 1 mom. erhöle följande lydelse:

Domkapitel består — — — (lika med Kungl. Maj:ts förslag) — — — kyrkliga församlingslivet;

två av Konungen efter förslag av domkapitlet för sex år i sänder förordnade, i allmänna värv förfarna *ledamöter*, av vilka *minst en skall vara lekman*;

ävensom, i — — — (lika med Kungl. Maj:ts förslag) — — — valda professorer.

Herr BERGH, RAGNAR, (h):

Herr talman! Det har rätt delade meningar i första lagutskottet, huruvida den nuvarande ordningen beträffande det fixerade antalet prästerliga ledamöter och det fixerade antalet lekmanaledamöter inom domkapitlet skall bibehållas eller ändras. Utskottets majori-

ritet har i enlighet med propositionen tillstyrkt en ändring i det avseendet, men i en reservation, som finns fogad till utlåtandet, hemställs att den nuvarande ordningen skall bibehållas.

Jag vill börja med att säga att frågan knappast kan anses ha någon större betydelse med hänsyn till domkapitlens arbetsuppgifter. Under de nära tjugu år jag har tillhört ett domkapitel har jag väl varit med om att meningarna i en eller annan fråga varit olika, men jag kan inte erinra mig att skiljelinjen har gått mellan präster och lekmän.

För närvarande gäller, att tre av domkapitlens sex ledamöter skall inneha prästerlig tjänst och att två av ledamöterna skall vara lekmän. Beträffande den sjätte ledamoten finns i det avseendet ingenting utsagt — han kan vara präst eller lekman. Kvalifikationskravet är, att han skall ha särskild sakkunskap på folkundervisningens område. Det kvalifikationskravet har alltså inte avseende på frågan, huruvida han är prästvigd eller inte.

Nu skall ju domkapitlens bestyr med skolärenden upphöra, och därför anses också den skolsakkunnige vara överflödig. Men man vill fortfarande ha sex ledamöter, och beträffande den sjätte ledamoten föreslås nu i propositionen och tillstyrkes i utskottsutlåtandet, att han skall vara förfaren i allmänna värv. Mot detta kvalifikationskrav har jag ingen erinran. Men man tillägger, att denne i allmänna värv förfarne ledamot skall vara lekman. Härigenom åstadkommer man en ändring i nuvarande ordning, inte så stor med hänsyn till den praktiska räckvidden som ur principiell synpunkt.

Inom riksdagen har man undan för undan vidgat kretsen av dem som skall kunna komma i fråga till allmänna förtroendeuppdrag. Här inskränker man kretsen i förhållande till vad som nu gäller.

Utskottet skriver, att man bör rubba den nuvarande ordningen så litet som möjligt. Skulle utskottet ha dragit en slutsats av detta resonemang, skulle det uppenbarligen kommit till samma slut-

sats som reservanterna. För att motivera att man inte drar den naturliga slutsatsen av sitt eget resonemang säger utskottet, att det kan hända att domkapitlet skulle inte sällan föreslå präster med insikter i allmänna värv. Man menar alltså, att domkapitlet inte skulle söka att som ledamot förvärva den som är mest lämpad med hänsyn till kvalifikationskravet att vara förfaren i allmänna värv, utan att man skulle favorisera prästerliga kandidater. Jag vet inte på vilka grunder utskottet har uttalat denna förmodan.

Man fäster inom utskottet huvudvikten vid att det bör vara tre lekmän och tre präster. Såsom jag sade i början tror jag att fördelningen med hänsyn till uppgifternas art spelar mindre roll. Det är viktigare att man håller på de kvalifikationsgrunder som man kommit överens om. Man utesluter en grupp väl kvalificerade människor genom den föreslagna begränsningen. Det finns teologer som inte låtit prästviga sig. En sådan teolog som är väl förfaren i allmänna värv kan förordnas till ledamot, men skulle samme man låta prästviga sig, bleve han diskvalificerad. Denna begränsning svarar inte mot den primära kvalifikationsgrunden, nämligen att vederbörande skall vara förfaren i allmänna värv.

När utskottet kommit till denna tudelning med tre ledamöter av vartdera slaget har man gjort en kvantitativ bedömning. I stället borde man med utgångspunkt från det kvalifikationskrav man själv uppställt ha gjort en kvalitativ bedömning och icke inskränkt urvalskretsen.

Med denna motivering, herr talman, ber jag att få yrka bifall till den reservation som är fogad till detta utskottsutlåtande.

Herr AHLKVIST (s):

Herr talman! Herr Bergh har ganska ingående försökt motivera, att hans motionsvis framställda yrkande skulle bättre än propositionens och utskottets förslag överensstämma med vad som nu är praxis. Jag har inte lyckats bli övertygad

Ang. domkapitlens sammansättning

av herr Berghs motivering. Såsom herr Bergh sade består domkapitlet enligt gällande bestämmelser av tre prästmän och tre lekmän, varvid dock den som representerar kunnigheten i undervisningen också kan vara prästman. Men i praktiken är det inte så. I alla domkapitel utom två är även denna ledamot lekmän, och i de två undantagen innehar han ingen prästerlig tjänst, utan är rektor. I propositionen föreslås att det skall vara tre präster och tre lekmän, och det anser utskottet mycket bättre överensstämma med nuvarande praxis.

När herr Bergh motiverade sitt förslag framhöll han, att om propositionen skulle godtas, skulle detta innebära att en teolog, som lät prästviga sig, inte skulle kunna bli vald till ledamot i domkapitel. Men det är väl felaktigt, herr Bergh. Visserligen kan han då inte väljas som lekmannarepresentant, men det är inget som hindrar att prästmännen i stiftet väljer honom som sin representant. Han blir alltså inte utesluten.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr BERGH, RAGNAR, (h):

Den av stiftets prästerskap valde prästerlige ledamoten skall inneha ordinarie prästerlig tjänst.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes enligt de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu förevarande utlåtandet hemställt samt vidare på bifall till utskottets hemställan med den ändrade lydelse av punkten B, som förordats i den vid utlåtandet fogade reservationen; och förklarades den förre propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Vid ånyo skedd föredragning av tredje lagutskottets utlåtande nr 16, i anledning av väckta motioner om viss ändring av vattenlagens bestämmelser rörande syneförrättning för torrläggning av mark m. m., bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Om utredning ang. införande av en allmän fiskevårdsavgift

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 13, i anledning av väckta motioner om utredning angående införande av en allmän fiskevårdsavgift.

I två inom riksdagen väckta, till jordbruksutskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 337 av herr *Mannerskantz* och herr *Nilsson, Yngve*, samt II: 414 av herr *Hedin* m. fl., hade anhållits, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t hemställa om en förutsättningslös utredning rörande frågan om införande av en allmän fiskevårdsavgift.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet på åberopade grunder hemställt, att riksdagen måtte bifalla motionerna I: 337 och II: 414.

Reservation hade anförts av herrar *Lage Svedberg*, *Bertil Andersson*, *Gunnar Berg*, *Kristiansson*, *Uno Olofsson*, *Pettersson* i Dahl, *Jonsson* i Strömsund, *Jönsson* i Gärd's Köpinge, *Franzén* i Motala och *Persson* i Tandö, vilka ansett, att utskottets utlåtande bort hava den lydelse, som i reservationen angivits, slutande med en hemställan, att motionerna I: 337 och II: 414 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr **BERG, GUNNAR**, (s):

Herr talman! I denna fråga föreligger en reservation, och som kammarens ledamöter behagade finna är antalet reservanter precis lika stort som antalet ledamöter vilka utgör utskottsmajoriteten. Det är sålunda inte den överväldigande tyngden i de sakliga argumenten från majoritetens sida som har kommit att konstituera styrkeförhållandet, utan det är helt enkelt fråga om fru Fortuna, ett fruntimmer som man ju aldrig riktigt vet var man har. På hennes konto får skrivas denna omständighet att majoriteten har råkat bli majoritet och inte tvärtom.

Jag skall, herr talman, i allra sörsta korthet motivera reservanternas ståndpunkt. Den tar särskilt fasta på det förhållandet att rätten till fritt fiske ju egentligen är en allemansrätt. De in-

skränkningar och reduceringar i denna rätt som redan förekommer är sannernligen tillräckligt många för att man inte till dem bör lägga ytterligare inskränkningar, detta så mycket mer som den form av inskränkning, vilken det är tal om i majoritetens förslag och i motionärernas yrkande, kommer att föra med sig en massa onödigt krångel. Det blir en administrationsapparat som sannolikt kommer att både kräva kostnader och ställa till besvär.

Det har vid flera tillfällen gjorts framstötar av samma typ som denna, men statsmakterna har hittills varit mycket kallsinniga. Vi har på reservantsidan inte kunnat finna att det har inträffat någonting sedan de tidigare framstötarna gjordes som ger riksdagen anledning att ändra ståndpunkt. Vi tror dessutom att motionärerna har ganska onödiga bekymmer för fiskevården. Vi har ju ett statligt organ, statens fiskeristyrelse, och vi tror uppriktigt sagt att man med fullt förtroende kan överlämna åt detta att inom ramen för sin organisation och sina resurser ta ansvaret för fiskevården även i fortsättningen och föreslå de åtgärder som kan anses motiverade av utvecklingen.

När man tar del av motionärernas framställning och hör deras resonemang, kan man inte frigöra sig från det intrycket att här har man en avdelning av sällskapet »Krångelsveriges vänner» som är ute på en nöjespromenad till våra fiskevatten. Det finns enligt reservanternas mening inte någon anledning för riksdagen att slå följe med dem, och det är med den motiveringen, herr talman, jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr **OLOFSSON, UNO**, (fp):

Herr talman! Såsom framgår av fiskeristyrelsens yttrande om denna motion har styrelsen redan den 8 juni 1951 erhållit Kungl. Maj:ts uppdrag att verkställa en förutsättningslös utredning angående uttagande av lokala fiskevårdsavgifter. Enligt de till fiskeristyrelsen lämnade direktiven skulle utredningen avse avgift för fiske i sådana vatten, där förekomsten av fritt fiske kunde antas

Om utredning ang. införande av en allmän fiskevårdsavgift

medföra påtagliga faror för fiskbeståndet. Beträffande vatten som är särskilt utsatta för risken att bli överfiskade har alltså fiskeristyrelsen redan Kungl. Maj:ts uppdrag att företa utredningar. Nu har visserligen fiskeristyrelsen begärt att få denna fullmakt vidgad, men så sent som den 4 december 1953 har Kungl. Maj:t lämnat en sådan framställning utan åtgärd.

Motionärerna motiverar sitt förslag med att dessa pengar skall användas för fiskevård. Jag frågar mig då: Kommer det att bli något netto, om man nu skulle införa en sådan lagbestämmelse? Det är väl inte meningen att vi skall stifta en lag, som inte skall efterlevas. Skall den efterlevas, bör det också finnas bevakningspersonal, som skall se till att förbudet inte överträds. Detta medför att vi måste skaffa ytterligare bevakningspersonal, och då uppkommer frågan om det blir något netto.

En sådan här lag innebär vidare att det uppstår mycket stora frestelser för en del människor att övertrada lagen; det kommer att begås lagbrott, och det uppstår arbete för häradsrätter, jurister och advokater. Jag tror emellertid icke att dessa för närvarande är så arbetslösa, att vi bör stifta lagar för att ge dem ytterligare sysselsättning och tillfälle att tjäna pengar.

Vi kan dela upp dem som sysslar med fiske i två olika befolkningsgrupper. För det första har vi yrkesfiskare, som har fiske såsom levebröd. Jag är mycket angelägen att understryka, att här bör givetvis samhället försöka hjälpa dessa yrkesfiskare att få en någorlunda dräglig existens på sitt yrke. För det andra har vi dem som har fisket utslutande som en avkoppling. De vill liksom slippa tänka på allt som rör sig i den brusande världen och vill känna sig, om än för en kort stund, liksom »bakom flötet». Skall vi avkräva dessa människor en extra avgift för att de sitter och mediterar vid ett stilla fiskevatten? Jag tycker att vi så långt som möjligt bör undvika allt det krångel, som denna avgift kommer att innebära.

Detta är anledningen, herr talman, till

att jag har gått med på reservationen, och jag ber att få yrka bifall till densamma.

Herr JONSSON, JON, (s):

Herr talman! Efter herr Bergs poetiska tal här är det inte så lätt för den som står på utskottssidan att vinna gehör. Jag vill endast erinra om något som också en annan talare här berört, nämligen att fiskeristyrelsen 1951 fick i uppdrag att utreda frågan om upptagande av lokala fiskevårdsavgifter. Nu har det senare gjorts framställning om att utredningen i detta sammanhang även skulle få pröva frågan om upptagande av en allmän fiskevårdsavgift och på det viset få klara av det spörsmål, som står i samband med upptagande av avgifter för att söka säkerställa fiskbeståndet.

Gentemot herr Bergs påstående att han hade förtroende för fiskeristyrelsen vill jag säga, att det har vi inom utskottet också, ty vi vill att den skall få en ytterligare ökning i uppdraget. Vi utgår ifrån att om det förhåller sig på så vis, som herr Olofsson sökt skrämra oss med, nämligen att det krävs en stor byråkratisk apparat för att kunna genomföra detta, kommer fiskeristyrelsen i sin utredning att säga att det här inte går att genomföra. Jag vill fästa uppmärksamheten på att frågan inte är större än att det endast krävs ett litet tilläggsdirektiv till den utredning, som sysslar just med dessa frågor.

Då jag vet att kammarens ledamöter troligen är mera intresserade av att fara hem till påsk än att höra oss tala om fiskeriutredningar, ber jag helt kort och gott, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr BERG, GUNNAR, (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill endast säga ett ord till herr Jonsosn. Han säger att vi gärna kan ge fiskeristyrelsen i uppdrag att utreda den här saken, ty om fiskeristyrelsen kommer till det resultatet att den avstyrker åtgärder i motionens syf-

Om utredning ang. införande av en allmän fiskevårdsavgift

te, får vi väl finna oss i det. Om man har den inställningen — och det har väl de flesta av oss — att fiskeristyrelsen skulle komma till ett sådant resultat, vad finns det då för anledning att belasta fiskeristyrelsen med detta utredningsuppdrag?

Herr ANDERSSON, KARL, (s):

Herr talman! Då jag observerat detta jordbruksutskottets utlåtande, har jag ställt mig frågande till vad man egentligen avser. Det har nämligen sedan en tid pågått en utredning angående uttagande av lokal fiskevårdsavgift, och motionärerna har i sin motion hemställt att denna utredning nu skulle utökas till att omfatta en *allmän fiskevårdsavgift*. Jag måste då fråga mig: Vad menar motionärerna och vad menar utskottet med en allmän fiskeavgift? Menar motionärerna och utskottet, att en sådan avgift skulle utgå även vid rent amatörfiske vid havsstrand? Är detta meningen, då måste jag säga att i varje fall den del av Sveriges kustbefolkning, som bor på västkusten — jag vågar väl säga den del som bor från Falsterborev och upp till Svinesund — kommer att ställa sig inte bara oförstående och frågande, utan också bli synnerligen illa berörd av ett sådant förslag. Det är nämligen någonting alldeles nytt och främmande för denna befolkning.

Dessutom är det, såvitt jag kan bedöma, fullkomligt meningslöst ur den synpunkten att fiskevårdsavgifterna skulle användas till att förbättra fisket eller möjliggöra fiskevårdande insatser. Jag känner inte så mycket till hur det ställer sig beträffande våra insjöar. Jag har inte sedan barndomen fiskat i insjövattnen. Jag skulle emellertid kunna förstå att det beträffande dem kan ha en viss betydelse, om man genom att uttaga avgifter kan få fiskevårdande åtgärder genomförda. I insjöarna är nämligen fisken så att säga stationär. Det finns visserligen vandringsfiskar även i insjöarna, exempelvis ålen, men i övrigt är fisken kringgårdad och inestängd och fiskbeståndet kan givetvis där hjälpas upp på olika sätt.

När det gäller våra skärgårdar och våra kuster ligger saken däremot till på ett helt annat sätt. Vid våra kuster har vi nästan uteslutande vandringsfiskar, fisk som kommer och går ungefär lika regelbundet som våra flyttfåglar. Makrillen till exempel är en typisk sommarfisk. Den kommer i maj och lämnar kusten i oktober. Torsken är en typisk vinterfisk. Den kommer på hösten och lämnar kusten på våren. För att inte tala om sillen och alla dess arter, om vilkas vandringer inte ens vetenskapen vet så mycket.

Det är alltså huvudsakligen vandringsfiskar som förekommer vid kusterna. Större delen av dessa har inte ens sina lekplatser vid våra kuster utan utvandrar, när de är lekmogna, och leker på helt andra vatten. Vid våra kuster upphör ju dessutom möjligheten till skydd, om vi skall tala om sådant, redan tre nautiska mil utanför stranden. Sedan är fisken och fisket internationella, och vilken nation som helst har rätt att utanför vår territorialgräns fånga den fisk, som vi således genom avgifter skulle skydda och vårda.

Jag har svårt att tro att motionärerna och utskottet tänkt sig att också medtaga fisket vid våra kuster, ty då är förslaget synnerligen verklighetsfrämmande. Och det är inte bara verklighetsfrämmande. Det förhåller sig ju nämligen på det sättet att fisket som nöje och tidsfördriv är av ett visst värde för människorna, det är en rekreation. Människorna söker sig ut till vattnet, till kusten, för att få litet omväxling. Vi har här i riksdagen beslutat om en strandlag, som ger människorna rätt — även dem som inte äger strand, fiskerätt eller vatten — att beträda stranden just för att få rekreation. Enligt det förslag, som här föreligger, skulle emellertid dessa människor, som visserligen har laglig rätt att gå till stranden, få betala en avgift, om de ville kasta en krok i vattnet.

Jag måste beteckna detta som ett ganska reaktionärt förslag, och reaktionärt mot just den fritidssysselsättning, som människorna i vår tid så väl behöver.

Om utredning ang. införande av en allmän fiskevårdsavgift

Det är just avkoppling de behöver, och den fisk som fångas är sannerligen inte av sådan betydelse — i varje fall inte i havet — att den inverkar någonting på det fiskbestånd som finnes. Om vi skall bedriva fiskevårdande åtgärder i havet, får vi tillgripa något helt annat. Då kommer vi emellertid omedelbart in på det internationella planet, ty det hjälper inte att ett land gör någonting här, om ett annat land inte följer samma bestämmelser. Fisket är internationellt, så snart man kommer utanför territorialgränsen, och där ligger många av Europas nationer och fiskar som yrkesfiskare, och det är detta som egentligen har någon betydelse i fråga om fiskbestånd o. d. Vad betyder det t. ex., om en buss kommer från Trollhättan eller Borås till kusten en söndag och passagerarna kanske får ett tjug fiskar? Vad betyder egentligen detta för fiskbeståndet vid våra kuster? Det har ingen betydelse!

En allmän fiskevårdsavgift skulle däremot komma att medföra en hel del trassel och krångel, kostnader för uppbörd o. s. v. Det talas ofta om Krångel-sverige. Skall vi nu ytterligare krångla till det för de svenska medborgarna och beröva dem ytterligare något av vad sedan urminnes tider varit en svenska folkets rättighet. Vi som bor på västkusten och alldeles särskilt befolkningen norr om Göta älv skulle aldrig kunna förstå det berättigade i en sådan åtgärd. Den skulle nämligen stå i direkt strid mot den rättsuppfattning som sedan årtusenden har rätt inom dessa områden. Detta landskap tillhörde ju från början Norge, och där gällde alltså den gamla Gula- och Frostatingslagen om fritt fiske. I Roskildefreden garanterades befolkningen att rätten till fritt fiske skulle gälla även i fortsättningen. Även om svenska myndigheter senare försökt att nagga denna rätt i kanten har dock riksdagen så sent som 1951, vill jag minnas, ånyo stadfäst den fria fiskerätten från Falsterborev till norska gränsen. Det är därför omöjligt att tänka sig en sådan lagstiftning som här föreslås.

Jag är medveten om att man kommer

att invända att det bara är fråga om en utredning. Ja visst, men vad skall en utredning tjäna till, om man inte tänker sig att fullfölja den? Man har senast i år från det håll, som motionärerna representerar, framställt upprepade anmärkningar mot anslagen till kommittéer och utredningar, som man tyckt vara för stora. Då kan man väl inte samtidigt komma och begära en ny utredning i en fråga sådan som denna, som inte har någon egentlig praktisk betydelse, utan där det hela bara skulle resultera i att man ytterligare beskär de små rättigheter som den enskilda människan i vårt land ännu har i behåll.

Jag finner som sagt detta förslag vara både meningslöst och reaktionärt, varför jag, herr talman, ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr MANNERSKANTZ (h):

Herr talman! Reservanternas förste talesman, herr Gunnar Berg, ansåg att motionärerna och utskottsmajoriteten hyste onödiga bekymmer för fiskevården i vårt land. Vi har ju, sade han, en fiskeristyrelse som har hand om dessa ting, och då får väl fiskeristyrelsen också föreslå eventuellt erforderliga åtgärder. Det är bara den haken, att det alltid fordras pengar när man skall göra något i denna snöda värld. De pengarna finns inte här. På en hel del håll i landet har man ordnat med fiskevårdsföreningar, t. ex. vid en insjö, och tar ut fiskevårdsavgifter. Därigenom flyter det in en del pengar, som fiskevårdsföreningen sedan kan använda för olika åtgärder till fiskets gagn och för att trygga att det alltid finns god tillgång på fisk i insjön i fråga.

Det är väl inte så som herr Uno Olofsson sade att de människor, som ger sig ut för att fiska, gör detta bara för att sitta där och meditera bakom flötet och få avkoppling. Även herr Andersson i Rixö tycktes tro att de fiskande bara vill ha avkoppling. Jag misstänker att somliga också är ute för att få fisk. Det kan i varje fall tänkas att en viss procent av de fiskande har den tanken. På ett annat område, jaktens, visade det

Om utredning ang. införande av en allmän fiskevårdsavgift

sig tidigare, innan vi där hade genomfört en liknande anordning som det här är fråga om, att man inte kunde få någon fason på förhållandena, och det slutade på många håll med att ingen fick någon glädje alls av jakten. På många håll i landet har sjöarna och vattendragen faktiskt blivit utfiskade. Det är inte såsom herr Olofsson sade bara de vatten, som blivit frigjorda genom den senaste ändringen av vattenrätten, som blivit utfiskade, utan även många andra fiskevatten. Där behöves nu åtgärder vidtagas för att trygga fiskets fortsatta bestånd.

Vi bör här faktiskt ta exempel av vad som skett på jaktvårdens område. Där har ju införts en allmän jaktvårdsavgift, och alla som vill jaga måste först lösa jaktkort. Sedan den lagen infördes har jaktvården gått framåt med stora steg. Allt är visserligen ännu inte idealiskt, men det pågick en uppenbar försämring tidigare, och det har blivit en påtaglig ändring till det bättre genom att Svenska jägarförbundet och olika jaktvårdssammanslutningar fått möjlighet att vidta en mängd åtgärder.

Man har även på fiskets område kunnat påvisa att där man, som jag nyss sade, t. ex. vid en insjö bildat en fiskevårdsförening och tar ut avgifter, har man med dessa pengar lokalt kunnat åstadkomma ganska goda resultat för fiskets främjande. Jag är därför övertygad om att man skulle kunna få till stånd samma utveckling på fiskets område som vi kunnat notera inom jaktvården.

Nu hoppas jag för min personliga del att fiskeristyrelsen måtte studera protokollet från denna debatt och särskilt studera vad herr Andersson i Rixö har sagt. Jag tror dock att även utan ett studium av det anförandet måste de komma fram till att hänsyn bör tas till hur fiskeförhållandena varit sedan gamla tider i olika delar av vårt land. De är oerhört olika, vilket delvis är historiskt betingat och sammanhänger med att visa nu svenska landsändar tidigare har hört till Norge eller Danmark, där man haft en annan rätt och andra sedvän-

lor, men framför allt är själva vattnen mycket olika. Att ge sig in på att vidta fiskevårdande åtgärder i Kattegatt och Skagarack kan ju inte tjäna mycket till, även om jag för min del en gång, såsom herr Andersson säkerligen erinrar sig, föreslagit att man skulle stänga av en fjord på västkusten, gödsla den med fosforsyra för att öka planktonbeståndet och därmed kanske tjugufemdubbla fiskbeståndet. Jag menar fortfarande att det borde göras ett sådant försök — tanken därpå borde inte vara avvecklad, ehuru det är endast på något enstaka ställe, som ett sådant försök kan genomföras.

Längs östersjökusten och i alla våra insjöar finns dock mycket att göra. Bland annat vid åmynningarna vid östersjökusten har det gjorts en hel del åtgärder på sina håll. I mina trakter har man försökt placera olika slags fiskyngel just kring mynningarna av åarna, och det har visat sig att fisken blir mycket stationär vid mynningen och några kilometer därifrån. Sådana åtgärder blir nog kanske svåra att få till stånd i sådan omfattning, att de verkligen kan motverka utfiskningen, om vi inte får en sådan verksamhet centralt organiserad.

Jag tror faktiskt att man kan åstadkomma en hel del för att få en bättre ordning till stånd och undanröja de ganska otillfredsställande förhållanden, som nu råder. Men jag kan inte tänka mig att man kan ha samma modell på västkusten, där vi har alldeles särskilda förhållanden, som i våra insjöar och vid östersjökusten.

Jag vill nämna att de som är intresserade av fiskevård, även amatörfiskarna, är oerhört positivt inställda till en allmän fiskeavgift. Sveriges fiskevårdsförbund, som har 40 000 medlemmar, har starkt förordat förslaget, och Svenska sportfiskarföreningarnas riksförbund, som har 5 000 medlemmar, instämmer också i det. Jag har i dag sett ett telegram från Föreningen för fiskets främjande, som har 14 000 medlemmar, som på det varmaste tillstyrker att denna utredning kommer till stånd.

Om utredning ang. införande av en allmän fiskevårdsavgift

Det är självklart att man inte skall begära en utredning, om man inte tror att något gott kan komma av den. Men om den utformas på ett förståndigt sätt och om man inte bråkar för mycket med västkustfiskarna, tror jag på ett gott resultat. Jag tror på ett lika gott resultat här, som det visat sig bli med jaktvårdsavgiften. Därför yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Herr ANDERSSON, KARL, (s) kort genmäle:

Herr talman! Anledningen till att jag gav mig in i diskussion i en jordbruksfråga var just att motionärerna har strukit under i sin kläm, att denna utredning skulle gälla en allmän fiskevårdsavgift. Jag tror att när det gäller insjöarna kan det finnas motivering för att ta upp en avgift, som skall gå till fiskevården, men där har man redan gått in för att ha fiskevårdsföreningar, som säljer fiskekort till dem som vill fiska. På det sättet har man löst frågan utan lagstiftning, och jag tror att det skall kunna vara till fyllest.

Nu pågår det en utredning om vissa fiskevårdsavgifter, och jag tycker att vi skall avvakta och se vad den utredningen leder till. Den gäller frågan om lokala fiskevårdsavgifter. Vad jag nu vänt mig emot är att, såsom motionärerna tänkt sig, utsträcka detta till en allmän, hela svenska folket omfattande avgiftsplikt.

Jag kan instämma med herr Mannerskantz i att det ligger mycket olika till i detta land med fiskerätten. Det känner vi till, sedan vi senast behandlade fiskerättslagen. Det förhåller sig på det sättet — och det har historisk upprinnelse — att vi har minst två olika rättsuppfattningar angående fiskerätten. Å ena sidan har vi den baltiska rätten, som har kommit från de baltiska länderna, Preussen och Polen, där fisket tillhörde markägaren. Den rätten spred sig till Sverige och anammades av Gustav Vasa, som däri fann en möjlighet att skaffa intäkter av fisket. Å andra sidan har vi nordsjörätten enligt vilken fisket sedan urminnes tider har varit fritt.

Dessa två rättsbegrepp har så att säga mötts vid Falsterborev. Öster därom gäller den baltiska rätten, väster därom nordsjörätten. Vi vet ju att herr Mannerskantz bor på den »baltiska» sidan av kusten, han lever kvar i den baltiska rätten, men jag kan inte hålla med honom — — —

Talaren avbröts här av herr talmannen, som påpekade, att den i § 12 mom. 2 av kammarens ordningsstadga bestämda tiden för kort genmäle nu vore av talaren överskriden.

Herr talmannen lämnade härefter ordet till herr BERG, GUNNAR, (s) som anförde:

Herr talman! Det resonemang, som motionärerna och deras talesman herr Mannerskantz för, nämligen att den allmänna fiskevårdsavgift, som man önskar införa, skall användas för fiskevårdande ändamål, är bestickande. Det har bara den haken att den kontroll och den apparat över huvud taget, som behövs för att det systemet skall kunna genomföras, också kostar pengar och, såsom redan framhållits här vid flera tillfällen, dessutom medför en massa byråkratiskt krångel.

När man här talar om olika rättsuppfattningar vill jag säga, att man till herr Anderssons nordsjörätt och baltiska rätt även kan lägga den danska rättsuppfattningen, som alltjämt enligt traditionen omfattas av befolkningen i de gamla danska landskapen Skåne och Blekinge och jag tror även Halland, en rättsuppfattning som jag tillät mig apostrofera i mitt första anförande, där jag talade om allemansrätten. I Blekinge och Skåne betraktar skärgårdsbefolkningen sjöfågelsjakten och fisket såsom en rätt som ingen kan taga ifrån den. Varje intrång i den rätten möts där av mycket häftiga protester. En sådan reaktion kan väntas även i det här fallet, och därför tror jag att det finns all anledning för riksdagen att betänka sig mer än en gång innan den ger sig in på ett sådant äventyr. Till sist vill jag säga till herr Mannerskantz, som talade om utfisk-

Om utredning ang. införande av en allmän fiskevårdsavgift

ning, att visst kan man anföra exempel på att insjöar har fiskats ut, men den verkliga risken för utfiskning föreligger i fråga om havet och den fisk, som finns där och som yrkesfiskarna tar upp. Herr Andersson har i ett vältaligt anförande skildrat hurusom det i allmänhet betyder väldigt litet att söndagsfiskarna kommer och drar upp ett tjoftal fiskar här eller där vid våra kuster eller i våra sjöar. Jag tror det resonemanget är alldeles riktigt. Man kan inte jämföra sportfisket, nöjesfisket, med vare sig jakten i våra skogar eller jakten på sjöfågel. Den jämförelsen går helt enkelt inte att göra, och jag tror inte heller att det behöver företas några vidlyftiga utredningar för att bevisa den saken.

Herr ANDERSSON, AXEL, (fp):

Herr talman! Herr Mannerskantz var vänlig att i ett tidigare skede av debatten påminna om att det är många tåg som går nu på eftermiddagen. Jag skall försöka komma ihåg det och alltså fatta mig mycket kort.

I min hembygd anser vi att det finns alldeles tillräckligt med fiskevårdsavgifter, obligatoriska och frivilliga. Både de som vill fiska för att få fisk och de som vill fiska för att få avkoppling erlägger frivilligt rätt stora fiskevårdsavgifter. Men därtill finns också obligatoriska avgifter som kraftverksbolag och andra, som förstör fisket i älvarna, är skyldiga att erlägga. Det enda felet med dessa avgifter är att de inte används till fiskevårdande uppgifter i de vatten, där fisket blivit fördärvat av dem som erlagt avgifterna, utan de används i hög grad för fiskevård till exempel i Stockholms skärgård. Rätt mycket av dessa pengar går till att förbättra gäddfisket i Stockholms skärgård — jag tycker att sportfiskeklubbarna i Stockholm själva borde sköta om den saken. Medlen går också till förbättring av fisket nere i Skåne, och det tycker vi inte heller är nödvändigt. Vi anser att fiskevårdsavgifterna bör användas i de trakter där de tas ut.

Jag håller också med den föregående

talaren om att införandet av en allmän fiskevårdsavgift skulle medföra mycket krångel. I Norrland, där ju staten äger rätt mycket av fiskevattnen, har vem som helst möjligheter att få fiska mot avgift, och det är ganska lätt att skaffa sig fiskekort, om man gör en resa där för att få fiska. De pengar, som inflyter genom dessa avgifter, används, det vill jag erkänna, för fiskevård inom det område, där avgiften har erlagts. Över huvud taget har sportfiskarna redan nu ett så stort intresse för att stödja fiskevården, att det är fullständigt onödigt att införa den avgift som herr Mannerskantz med flera nu talar för.

Herr HANSSON (fp):

Herr talman! Herr Andersson i Rixö hänvisade till den utredning som pågår om lokala fiskevårdsavgifter. Vi fick i utskottet under hand det meddelandet, att fiskeristyrelsen ansåg att den utredningen av tekniska skäl inte kunde fullföljas. Jag vill erinra om att fiskeristyrelsen — som flera talare har velat skulle ordna dessa saker — själv har begärt att få göra en utredning om allmän fiskevårdsavgift.

Nu har jag för egen del inte tänkt att saltsjöfisket skulle ingå i denna utredning; jag vet inte vad som kan göras i fråga om detta. Jag litade i det fallet på att herr Johansson i Öckerö, som biträder utskottets hemställen, kunde bedöma den saken. Men jag vill av praktisk erfarenhet säga, att på insjöfiskets område måste ske en upprustning och sanering. Vi har numera över hela landet mycket av utfiskade vatten, vi har vattenföroreningar, kraftverksbyggen o. s. v. Allt detta gör, att vi måste få en ändring beträffande fiskevården i våra insjövatten. Utöver vad herrar Mannerskantz och Jon Jonsson i Fjäle redan har anfört, vill jag av praktisk erfarenhet säga, att jag är fullt på det klara med att här behöver göras något. Fiskeristyrelsen är väl ändå det organ, som har bästa överblicken över detta område, och när den önskar en sådan utredning, är jag övertygad om att utredningen också är befogad.

Om utredning ang. införande av en allmän fiskevårdsavgift

Vad krångel etc. beträffar behöver vi inte måla något på väggen. Det är väl klart, att en utredning som blir förut-sättningslös också får se till, att det blir en vettig ordning och inte onödigt krångel. Vad bevakningen beträffar kan det väl inte vara svårare att ordna en sådan på detta område än på jaktvårdens område.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr SVEDBERG, LAGE, (s):

Herr talman! Jag vill med anledning av herrar Mannerskantz' och Hanssons anföranden ställa frågan: Tror verkligen herrarna, att ett allmänt fiskekort — således en fiskevårdsavgift som är allmän — skulle komma att befrämja fiskevården? Jag tror tvärtom. Jag tror att det skulle komma att avtrubba det intresse som nu föreligger inom de olika bygderna när det gäller insjöfisket.

Det är inte bara de, som äger fiskevatten, som deltar i dessa fiskevårdsföreningar, utan det är många fler — till och med från tätorterna — som gärna er-lägger sin fiskevårdsavgift och stöder föreningarna i deras verksamhet. Det är av intresse även för sportfiskarna, att fiskbeståndet ökas och befrämjas och att man inplanterar ädelfisk, som vi kallar den där uppe, i de vatten där den inte tidigare finns. Men jag tror att om man inför en allmän fiskevårdsavgift, avtrubbar man det stöd som föreningarna har ifrån dem som är intresserade av att bedriva sportfiske. Jag har den bestämda uppfattningen, att landsbygden här bör befrämja att tätorternas och städernas befolkning kommer ut på landsbygden. Jag tror att om fiskevårdsföreningarna ordnar så, att fiskerätten blir lätt tillgänglig, och de som bor i städerna och tätorterna får förståelse för att fiskevårdsföreningarna verkligen befrämjar en större tillgång på fisk, får man in den frivilliga avgiften lättare än om man inför en viss tvångsavgift och ett krångel, som medför att de grupper i samhället, vilka nu stöder fiskevårdsföreningarna, får mindre förståelse för deras verksamhet.

Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr MANNERSKANTZ (h):

Herr talman! I anledning av vad herr Lage Svedberg sade nu senast vill jag nämna, att erfarenheten från jaktvårdens område vid införandet av jaktkort där är den rakt motsatta. Där är det inte alls något krångel. Man löser kort, precis som man lämnar ett brev på posten.

Herr Olofsson sade, att man skulle behöva särskild bevakningspersonal för detta. Inte behöver man ha särskild personal, som skall övervaka varje lagbrott här i landet! Det behövs inte alls, utan det ordnar sig på det sätt som sker när det gäller att i övrigt beivra brottslig verksamhet.

Herr ANDERSSON, KARL, (s):

Herr talman! Jag vill inte diskutera jakten med herr Mannerskantz. Den vill jag inte alls gå in på, men jag vill säga att man här inte kan jämföra jakten med fisket, i varje fall inte fisket utefter våra kuster.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, gjorde propositioner, först på bifall till vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet fogade reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr Berg, Gunnar, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den som bifaller vad jordbruksutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 13, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Ang. pensionsförhållandena vid förstatligade järnvägar

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för nejpropositionen.

Då emellertid herr *Mannerskantz* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja—24;
Nej—83.

Därjämte hade 14 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Föredrogos ånyo allmänna beredningsutskottets utlåtanden:

nr 19, i anledning av väckta motioner om en undersökning av fortutbildningsmöjligheterna för olika personalgrupper inom sjukvårdens område;

nr 20, i anledning av väckta motioner om beredande av ökade möjligheter till korttidsanställning för kvinnor; samt

nr 21, i anledning av väckta motioner om beredande av lättnad i husmödrarnas arbetsbörda genom samordning och intensifiering av arbetet för en rationell bostadsplanering.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning av konstitutionsutskottets utlåtande nr 5, i anledning av väckta motioner angående uppmykning av stadgandet i § 28 regeeringsformen om svenskt medborgarskap såsom villkor för erhållande av offentlig tjänst i Sverige, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogos ånyo och företogos punktvis till avgörande statsutskottets utlåtanden:

nr 67, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1956/57, i vad propositionen avser justitiedepartementets verksamhetsområde;

nr 68 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1956/57, i vad propositionen avser socialdepartementets verksamhetsområde; och

nr 69, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1956/57, i vad propositionen avser inrikesdepartementets verksamhetsområde.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Ang. pensionsförhållandena vid förstatligade järnvägar

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtande nr 70, i anledning av väckta motioner om likställighet i princip mellan pensionärer vid av staten övertagna enskilda järnvägar och motsvarande pensionärer vid statens järnvägar.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Hesselbom* m. fl. (I: 41) och den andra inom andra kammaren av herr *Andreasson* m. fl. (II: 38), hade hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära skyndsamt utredning och förslag till 1958 års riksdag om likställighet i princip mellan pensionärer vid av staten övertagna enskilda järnvägar och motsvarande pensionärer vid statens järnvägar.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att motionerna I: 41 och II: 38 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Enligt en vid utlåtandet avgiven reservation hade herrar *Karl Andersson*, *Hesselbom*, *Sunne*, *Thapper* och *Ståhl*, fröken *Elmén* samt herrar *Andreasson* och

Ang. pensionsförhållandena vid förstatligade järnvägar

Nelander ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 41 och II: 38, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt utredning och förslag till 1958 års riksdag om likställighet i princip mellan pensionärer vid av staten övertagna enskilda järnvägar och motsvarande pensionärer vid statens järnvägar.

Herr ANDERSSON, KARL, (s):

Herr talman! Detta är en gammal fråga som återkommit upprepade gånger. Den sammanhänger med statens förvärv av enskilda järnvägar och har ett par gånger varit nära att få sin lösning. Andra kammaren har vid två tillfällen biträtt motionärernas yrkanden, men första kammaren har alltid varit motspännigare.

Om man vill se rent formalistiskt och juridiskt på saken, finns det ingenting att erinra mot vad som skett. Det har varit en formellt riktig handläggning, men reellt innebär det att en stor del av den personal, som varit anställd vid enskilda järnvägar och som pensionerats före förstatligandet, får nöja sig med en väsentligt sämre pension än de tjänstemän vid samma företag, som kanske hade något år kvar vid införlivandet och således fick pension såsom tjänstemän vid statens järnvägar. Detta har väckt missnöje, och framför allt personalen vid Bergslagens järnvägar, som införlivades med statsbanenätet den 1 juli 1947, har gjort gällande att den inte fått ut vad den anser sig berättigad till. Göteborgs stad, som innehade aktiemajoriteten i Bergslagens järnvägar, förordade således att den personal, som avgått före förstatligandet, skulle tillerkännas en bättre pensionsrätt och bli likställd med personal, som vid förstatligandet var kvar i tjänsten. Detta förslag godtog emellertid inte vid förhandlingarna mellan järnvägen och SJ, utan det träffades en annan, sämre överenskommelse, och denna överenskommelse har följts. Den 1 juli är det tio år sedan denna järnväg uppgick i statens järnvägar. Följaktligen har dessa pensionärer blivit tio år äldre, och de har na-

turligtvis också minskat i antal. Det gäller även personal vid andra enskilda järnvägar. Pensionärerna minskar i antal år för år, och så småningom kommer de att försvinna, men de, som lever kvar, anser fortfarande att de i pensionshänseende bör jämföras med dem, som vid förstatligandet var i tjänst och som övergick till pensionsreglementet för statens järnvägar.

Vi är några stycken som fört fram denna fråga, och vi finner billighet och rättvisa motivera att man, trots att formella skäl kan tala däremot, ändå beviljar dessa pensionärer en liten förmån. För min personliga del anser jag att det kanske starkaste skälet därför är, att de har gjort precis samma insatser, samma samhällsnyttiga arbete, under sin tjänstetid som de övriga. Sett ur den synpunkten borde de vara åtminstone moraliskt berättigade att också få samma pensionsförmåner.

Om det är riktigt, som man nu i varje fall säger från statstjänarhåll, att pensionen är en intjänt lön, då tycker jag att vi har ännu starkare skäl att hävda, att också de nu ifrågakvarande pensionärerna skulle få ut samma pensionsförmåner för sin samhällsgagnande insats som deras kamrater, vilka råkat vara födda något senare.

Detta är de skäl, som motionärerna kunnat åberopa och som vi alltså vidhåller, och jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr SUNDELIN (fp):

Herr talman! Det är naturligtvis alldeles riktigt att de pensionärer, som avgick ur tjänst hos dessa enskilda järnvägsföretag, innan staten övertog dem, nu har en lägre pension än sina kamrater, som senare avgått med pension. Detta är ostridigt, och herr Karl Andersson vill häri se en orättvisa och en formalism, som kunde tyckas vara onödiga.

Jag vill emellertid först säga, att det inte har kunnat påvisas att dessa pensionärer kommit i en sämre ställning än de skulle ha befunnit sig i, om deras

Om säsongutjämnande åtgärder inom byggnadsfacken m. m.

företag drivits i enskild regi i stället för att övergå till staten. Det främsta motivet för oss i statsutskottets majoritet, när vi vid flera tillfällen gått emot motionsyrkanden i den riktningen, torde dock ha varit att vi inte kan bortse från att ett bifall skulle få betydande konsekvenser på andra områden.

Vad det här gäller är att man retroaktivt skulle ändra en tidigare beslutad pensionsreglering, och det har riksdagen tidigare inte velat vara med om. — Jag kan erinra om att vi för mycket kort tid sedan här i riksdagen behandlade en framställning, som gick ut på att vissa lantmätare, vilka avgått från sin tjänst, innan densamma uppflyttades i högre lönegrad, skulle få åtnjuta pension enligt den nya lönegraden. I det fallet åberopades också, att vederbörande genom ett tidigare lönetillägg kanske borde anses faktiskt ha fått denna löneroglering, innan de avgått från sin tjänst. Riksdagen avlog denna framställning. —

Med hänsyn till här antydda konsekvenser har vi inte ansett oss kunna rekommendera riksdagen att bifalla motionerna. Vi har fått en skrivelse från Bergslagernas järnvägars pensionärsförening, som visar, att man inom denna förening anser att den s. k. 80-procentsregeln snarare varit till fördel än till nackdel för dessa personalgrupper. Jag skall be att få citera några rader ur denna skrivelse. Där sägs det på följande sätt: »Att järnvägsmannaförbundet medverkade och accepterade det förslag, som höstriksdagen antog och som innebar den s. k. 80 %-regeln och samordning med folkpensionen, får ju anses ha varit en kompromisslösning och vid tillfället i fråga enda möjligheten att lyfta upp det stora flertalet enskilda järnvägars pensionärer, som hade i de flesta fallen låga kassapensioner och låga dyrtidstillägg därpå från sina respektive järnvägsföretag.»

Här har man alltså tydligt i denna skrivelse, som i övrigt är rätt kritisk mot riksdagsbehandlingen förra året, ändå medgivit att förslaget var till fördel för dessa pensionärer.

Herr talman! Jag skall inte uppehålla tiden längre, utan ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu ifrågasvarande utlåtandet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet fogade reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Andersson, Karl*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 70, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Om säsongutjämnande åtgärder inom byggnadsfacken m. m.

Föredrogs ånyo bankoutskottets utlåtande nr 11, i anledning av väckta motioner om säsongutjämnande åtgärder inom byggnadsfacken m. m.

I två inom riksdagen väckta, till bankoutskottet hänvisade likalydande motioner, nr 380 i första kammaren av herrar *Lindblom* och *Sundelin* samt nr 463 i andra kammaren av herrar *Carlsson* i Stockholm och *Wedén*, hade hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte i

Om säsongutjämning åtgärder inom byggnadsfacken m. m.

så god tid förelägga riksdagen förslag till säsongutjämning åtgärder inom byggnadsfacken, att giltighetstiden för lagen om tillståndsvång för byggnadsarbete inte behövde ytterligare förlängas.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på anförda skäl hemställt, att de likalydande motionerna I: 380 och II: 463 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservationer hade anmälts

1) av herr *Ewerlöf*, som dock ej antytt sin mening;

2) av herrarna *Danmans*, *Mannerskantz*, *Nordqvist*, *Carlsson* i *Tibro* och *Löfgren*, vilka ansett, att utskottets utlåtande bort hava den lydelse, reservationen visade, och avslutas med en hemställan, att riksdagen i anledning av de likalydande motionerna I: 380 och II: 463 i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föranställa om åtgärder i säsongutjämning syfte av de slag som i reservationen angivits.

Herr DANMANS (fp):

Herr talman! Då jag biträtt den reservation, som är knuten till bankoutskottets utlåtande nr 11, är det väl lämpligt att med några korta ord redogöra för skälen härtill.

Sedan en lång tid har det varit en genomgående strävan i vårt samhälle att förlänga säsongen inom byggnadsbranschen. En sådan strävan har många orsaker. De flesta är så påtagliga och kända, att vi kan lämna denna sida av saken. Låt oss kort och gott säga, att säsongutjämnings fördelar är av sådan innebörd, att vi inte har råd att vara dem förutan!

Vad vi här tvistar om är alltså inte säsongutjämnings och för sig. Vi har olika meningar om vilka medel vi bör använda för att nå det resultat vi gemensamt eftersträvar. I den motion, som ligger till grund för utskottets utlåtande, erinrar motionärerna om att byggnadsregleringslagen upphör att gälla den 30 juni 1958. I de kretsar, där reservanterna hör hemma, har man ofta hävdad att

denna lag borde avvecklas. Detta av flera skäl. Det beror inte minst därpå, att lagen förutsätter en dirigerande och reglerande verksamhet från de statliga myndigheternas sida, som vederbörande måhända inte alltid helt behärskar. Att en viss byråkrati eller åtminstone ett byråkratiskt tänkesätt kan frodas i ett sådant sammanhang kan väl inte uteslutas. Vid diskussioner om byggnadsregleringslagens vara eller icke vara har man bl. a. hänvisat till lagens säsongreglerande verkningar. Man har tillagt att dessa goda verkningar måste räddas åt samhället även för framtiden och att lagen därför bör vara kvar.

Vad är det nu motionärerna vill med sin framställning? Motionärerna vill i god tid förbereda byggnadsregleringslagens avveckling. För att emellertid den tveksamhet, som tidigare yppats inför liknande krav från vårt håll, inte skall behöva uppstå vad gäller säsongutjämnings, vill motionärerna och reservanterna föra fram dessa frågor i blickpunkten redan nu. Utvecklingen rider fort i våra dagar, inte minst när det gäller byggnadsbranschen och arbetsmarknaden. Ingen nekar till att de sista åren inneburit avsevärda tekniska framsteg av ibland överraskande natur — tekniska framsteg som tjänat säsongutjämnings i högsta grad utan att ha någon beröring med byggnadslag eller lagstiftning över huvud taget. Vi upplever, hur en vinterbyggnadsteknik växer fram och hur utvecklingens egna inneboende krafter är i rörelse på området. Numera ligger det i byggnadsindustriens eget intresse — rent egoistiskt sett — att vidmakthålla driften kontinuerligt så lång tid på året som möjligt. I ett samhälle med så stor sysselsättning som det svenska är det också av största värde att ha en fast arbetarstam. På den saken har vi många bevis, och byggherrarna utgör inget som helst undantag i det fallet. Byggnadsobjekten blir också genomsnittligt sett större och större, och detta kräver dyrbara maskinpark än förr, en maskinpark som måste sysselsättas för att säkerställa förräntningen av nedlagt kapital. För övrigt är det en tendens att investering-

Om säsongutjämnande åtgärder inom byggnadsfacken m. m.

arna företageekonomiskt sett stiger i förhållande till omsättningen inom byggnadsbranschen. Rent produktionstekniskt sett ligger utvecklingen i linje med den säsongutjämnning vi önskar genomföra och senare också behålla.

Om vi sedan gör en överblick över förhållandena och frågar efter utvecklingstendenserna, är dessa, såvitt jag kan finna, mycket uppmuntrande. Årsarbetstiden för arbetstagarna inom byggnadsbranschen har ökat, säger vår statistik. Samtidigt har en annan förskjutning skett av nog så intressant innebörd. Den reglerade sektorn har nämligen minskats högst avsevärt. Ifrån att för kanske 10 år sedan ha omfattat omkring 90 procent, är den nu uppskattad till knappt 50 procent. Att den tillståndsreglerade sektorn minskats, samtidigt som årsarbetstiden per capita ökats så avsevärt, är ju mycket uppmuntrande. Reservanterna anser denna utveckling betecknande för vad den större friheten kan skänka samhället.

Utskottet förutsätter i sin skrivning, att motionärerna varit avsevärt inkonsekventa. Frågan är alltså, om motionärernas uttalanden och de krav som framställts är så oförenliga. Att motionärerna och reservanterna trots den lovan de utvecklingen vill förfara varligt, särskilt vid det systembyte som i motionen angivits skulle ske den 30 juni 1958, är väl knappast uppseendeväckande. Det får väl anses vara en normal försiktighetsåtgärd. Reservanterna har även givit exempel på vilka åtgärder som väl ligger närmast till att tänka på.

Utskottet delar för sin del arbetsmarknadsstyrelsens uppfattning, att en avveckling av gällande lag om tillståndstvang för byggnadsarbete sannolikt skulle medföra ökade variationer i sysselsättningen för byggnadsarbetarna och ökade byggnadskostnader. Vi delar inte denna uppfattning. Det är vår mening att generellt verkande åtgärder kan smidigare än regleringarna i statlig regi ge godtagbara säsongutjämningsresultat. Att regleringsmöjligheterna har sina brister är väl knappast okänt för någon.

I gårdagens nummer av Morgon-Tid-

ningen talas det i en notis om förhållandena på arbetsmarknaden i Uppsala. Det heter: »40 murare, lika många trä- och 105 grovarbetare går utan jobb» — det är en ombudsman, som också är ordförande i Byggnadsfackens samorganisation som yttrar detta. Han fortsätter: »För att vara i april är de många» — de arbetslösa alltså — »och vad värre är, deras antal ser ut att öka. De höga arbetslöshetssiffrorna från fjolåret är redan passerade och rekordsiffran från 1949 kommer förmodligen att slås. Jag anser att det bekymmersamma läget orsakats av kreditrestriktionerna och bristande planering. Våra gubbar har svårt att förstå vitsen i att gå arbetslösa första halvåret för att trygga sysselsättningen under det andra.» — Längre ned får vi veta, att det vidtoges åtgärder. Arbetslöshetsnämnden har uppmärksammat den uppkomna situationen, och man har redan beslutat att skriva till länsarbetsnämnden och påpeka svårigheterna. Man vill få i gång vissa »nyttiga reservarbeten». Det gäller någonting som heter »landbadet» och »muséet vid Kvarnfallet». Det är helt säkert nyttiga saker. Men bostäderna är helt och hållet borta ur bilden, ehuru det nu gäller att skaffa arbete åt 40 murare, 40 träarbetare och 105 byggnadsgrovarbetare. Det är inte lätt att hålla den jämna sysselsättningen och få säsongutjämnningen att fungera fullt och helt med det nuvarande systemet. Därför hör de nya linjerna försökas.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till den med 2 betecknade reservationen.

I detta anförande instämde herr *Lindblom* (fp).

Herr EWERLÖF (h):

Herr talman! Såsom kammarens ledamöter torde erinra sig, har vi för någon månad sedan haft tillfälle att diskutera byggnadsregleringens vara eller icke vara på grundval av två likalydande motioner, behandlade av tredje lagutskottet. I det sammanhanget var även frågan om byggnadsregleringens betydelse

Om säsongutjämnande åtgärder inom byggnadsfacken m. m.

för säsongutjämnningen inom byggnadsfacken på tapeten. För mig ter det sig oändamålsenligt att nu förnya denna debatt på grundval av en till bankoutskottet remitterad motion. Ämnet hör så nära samman med byggnadsregleringen, att enligt min mening även denna motion bort komma under behandling i tredje lagutskottet. Det är orsaken till att jag har avgivit en blank reservation. Jag har gjort det, så mycket mer som jag ju inte delar vad majoriteten anför till motivering för avslag på motionen. Jag hör ju till dem, som anser att byggnadsregleringen redan borde ha varit avskaffad och att säsongutjämnningen bäst främjas av den utveckling i tekniskt och ekonomiskt hänseende som håller på att göra säsongutjämnningen till ett intresse för alla medborgare.

Jag har, herr talman, intet yrkande och kommer i händelse av votering att nedlägga min röst.

Herr BOO (s):

Herr talman! Såsom herr Ewerlöf nyss sade är det en gammal fråga som vi här behandlar. Jag skall därför bara såsom representant för utskottsmajoriteten göra några korta kommentarer.

Motionärerna vill att Kungl. Maj:t skall förelägga riksdagen förslag till säsongutjämnande åtgärder inom byggnadsbranschen i sådan tid, att dessa åtgärder skulle kunna ersätta en förlängning av byggnadsregleringen. Motionärerna vill alltså göra gällande, att byggnadsregleringen inte spelar någon roll i säsongutjämningsssyfte. Redan det förhållandet att motionärerna anser, att man måste ersätta byggnadsregleringens borttagande med andra åtgärder för att uppehålla sysselsättningen — oavsett vilka åtgärder det nu är — säger väl ändå, att byggnadsregleringen i dag fyller en uppgift i säsongutjämningsssyfte.

Man frågar sig vad motionärerna vill sätta i stället. Det ges inga klara besked i det avsendet. Man talar dock om en del åtgärder, som jag strax skall komma in på. I tidigare motioner ville man ha särskilda igångsättningstillstånd, men

det förslaget tycks ha kommit bort för närvarande.

Man säger, att den tekniska utvecklingen inom byggnadsbranschen har gått så långt, att byggnadsregleringen inte behövs för en säsongutjämnning, och så pekar man på att det bara är en tredjedel av hela sektorn som nu omfattas av byggnadsregleringen. Ändå har, säger man, årsarbetstiden för byggnadsarbetarna stigit. Det är riktigt. Men man glömer bort, att just denna tredjedel, som är själva tyngdpunkten inom byggnationen, har reglerats allt hårdare just för att det skall bli en säsongutjämnning. På samma gång som man har frisläppt vilabyggande och en hel rad andra objekt, har man koncentrerat igångsättandet av de större enheterna till den årstid, som ger en säsongutjämnning.

Men här finns också ett annat moment. De allra senaste åren och särskilt den senaste vintern har sysselsättningen inom byggnadsbranschen sviktat på ett ganska allvarligt sätt i åtskilliga orter. Herr Danmans läste upp ett citat som gällde Uppsala, och jag skulle kunna ge exempel också från min hemstad Borås. Men att sysselsättningen sviktat där beror inte på byggnadsregleringen i och för sig, utan det beror på själva byggnationen. Kvottilldelningen när det gäller flerfamiljshusen, industriens byggnation o. s. v. har gått tillbaka, och då kan ingen reglering uppehålla sysselsättningen på sådana orter. Det är kanske detta som i regel ligger bakom det här relaterade förhållandet.

Om man nu skall peka på åtgärder, säger reservanterna, skulle man kunna tänka sig att stat och kommun, som svarar för en god del av investeringarna, skulle sträva efter att bygga på ett sätt som verkar ännu mer säsongutjämnande. Det låter säga sig. Men då resonerar man alltså från den utgångspunkten, att när samhället bygger, skall detta ske på den ur ekonomisk synpunkt minst givande tiden, under det att den enskilda byggnationen skulle fritt få välja årstid.

Man talar vidare om att staten genom sin finansierings- och lånepolitik skulle kunna uppmuntra till en säsongutjämn-

Anslag till vissa vägbyggnadsarbeten

ning. Även det låter bra, men resultatet blir ju att man får ökade statsutgifter, och de skall betalas. Vi har redan nu ett tillägg för vinterbyggande. Det är inte stort, men skall staten här subventionera vinterbyggandet i större utsträckning på samma gång som man släpper byggnadsregleringen, får man också ökade statsutgifter.

Om man nu släpper byggnadsregleringen finns det så stora uppdämda investeringsbehov inom t. ex. handel och industri, att vi skulle få trängsel på byggnadsmarknaden, åtminstone på en del orter. Då finge någonting stå tillbaka, och vi för vår del befarar att det i så fall bleve bostadsbyggandet som kom i klämma. Detta har vi inte velat acceptera.

Svenska arbetsgivareföreningen har i sitt remissyttrande över motionerna framhållit, att man kan tänka sig en successiv avveckling av byggnadsregleringen och börja med detta i de orter, där man nu har små anspråk på att få bygga. Man anger även på vilka orter det kunde ske. Detta tillämpas redan nu på vissa orter i landet där industribyggnadsverksamheten inte är så livlig. Där har man också möjlighet att få tillstånden omgående. Det hänger inte på byggnadsregleringen, om man skall bygga där eller inte, utan helt och hållet på huruvida det finns intresse att över huvud taget bygga. Så har arbetsmarknadsmyndigheterna redan tillämpat regleringen. Man kan därför säga att Svenska arbetsgivareföreningen slår in öppna dörrar.

Herr talman! Utskottsmajoriteten anser, att vi ännu inte nått den tidpunkt, då vi kan avveckla byggnadsregleringen utan att detta medför sådana samhälls-ekonomiska verkningar, att vi inte kan ta ansvaret för dem.

Jag ber med detta, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes enligt de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu förevarande utlåtandet hemställt samt vidare

på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Danmans m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 74, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1956/57, i vad propositionen avser utrikesdepartementets verksamhetsområde;

nr 75, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1956/57, i vad propositionen avser handelsdepartementets verksamhetsområde; och

nr 76, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1956/57, i vad propositionen avser ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Anslag till vissa vägbyggnadsarbeten

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 77, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1956/57, i vad propositionen avser kommunikationsdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner.

I en till riksdagen avlåten proposition, nr 125, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att till Vissa vägbyggnadsarbeten å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 15 000 000 kronor, att avräknas mot automobilskattemedlen.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehåft två likalydande motioner, väckta den ena inom första kam-

maren av herr *Grym* (I: 475) och den andra inom andra kammaren av herr *Jansson* i Kalix m. fl. (II: 607), i vilka under hänvisning till det aktuella arbetsmarknadsläget — speciellt för Norrbottens läns vidkommande — hemställts, att riksdagen måtte till förevarande ändamål anvisa ett anslag om 24 000 000 kronor.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet på återopade grunder hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionerna I: 475 och II: 607, till Vissa vägbyggnadsarbeten å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 15 000 000 kronor, att avräknas mot automobilskattemedlen.

Reservationer hade anförts

1) av herrar *Jacobsson*, *Jansson* i Kalix och *Löfroth*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionerna I: 475 och II: 607, till Vissa vägbyggnadsarbeten å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 24 000 000 kronor, att avräknas mot automobilskattemedlen;

2) av herr *Karl Andersson*, som likväl ej antytt sin åsikt.

Herr **JACOBSSON** (fp):

Herr talman! Med anledning av den reservation, som avgivits i detta ärende, och de motioner som avlämnats i denna kammare av herr *Grym* och i andra kammaren av herr *Jansson* i Kalix m. fl. ber jag att få erinra om att arbetsmarknadsstyrelsen i sina anslagsäskanden under arbetslöshetsanslaget begärt 24 miljoner kronor till vissa vägbyggnadsarbeten. Arbetsmarknadsstyrelsen har också i sina motiv till dessa anslagsäskanden gjort en ganska dystert prognos över utvecklingen på arbetsmarknaden. Man erinrar bl. a. om att sysselsättningsarbetena har kraftigt ökat i omfattning.

Anslag till vissa vägbyggnadsarbeten

Mot 375 000 dagsverken under föregående budgetår erfordras enligt styrelsens bedömande sammanlagt 567 000 dagsverken under innevarande budgetår. Denna framställning motiveras ytterligare av en redogörelse som har lämnats av länsarbetsnämnden i Norrbottens län, där man också redovisar en mycket omfattande arbetslöshet. För närvarande är i runt tal 3 750 personer arbetslösa eller hänvisade till sysselsättningsarbete, och man kan räkna med att denna siffra kommer att öka.

Jag kan därför inte finna annat än att arbetsmarknadsstyrelsens anslagsäskande på denna punkt är väl underbyggt. Man måste anse det angeläget att, i den mån det blir nödvändigt att bereda sysselsättning, man kan hänvisa till sådana arbeten som kan sägas vara ur allmän synpunkt av hög angelägenhetsgrad. Därför finner jag det behövt att man på denna punkt ställer de medel till förfogande som kan visa sig erforderliga för arbetslöshetens bekämpande, eftersom man här kan bereda sysselsättning med ett så angeläget arbete som vägnas upprustning.

Jag ber med denna korta motivering, herr talman, att få yrka bifall till reservation 1 vid detta utlåtande.

Herr **ANDERSSON, KARL**, (s):

Herr talman! Jag har vid detta utlåtande antecknat en blank reservation. Det innebär inte att jag hyser någon annan uppfattning beträffande anslaget än utskottet. Jag har endast önskat att utskottet hade skrivit någonting på denna punkt om detta anslag.

För innevarande budgetår har riksdagen tidigare beviljat ett anslag på 30 miljoner kronor, och i här föreliggande förslag tillstyrkes ytterligare ett anslag på 15 miljoner kronor, att avräknas mot bilskattemedlen, till, som det heter, utförande av »vissa vägarbeten», d. v. s. beredskapsarbeten, för att inom vissa län avhjälpa uppkommande arbetsbrist.

Vad jag vill säga är endast att man bör tillse, att sådana arbeten, som nu igångsättes, också blir färdigställda. Vi

Anslag till vissa vägbyggnadsarbeten

har nämligen en ganska tråkig erfarenhet på detta område från slutet av 1930-talet, då det också igångsattes en hel rad beredskapsarbeten beträffande vägar. Det investerades över 30 miljoner kronor i dylika vägarbeten, som icke blev färdigställda. Först i början på 1950-talet fick riksdagen genom initiativ från statsutskottet ta itu med detta, därför att dessa vägar hade börjat bli skogbevuxna. De hade aldrig förut varit trafikerade, då de inte blivit färdigställda, och ungskog hade börjat växa på vägarna. Om inte vägarna färdigställs, förstår man att det inte blir någon nytta med dylika arbeten.

Med detta vill jag ha sagt, att när man nu igångsätter dessa arbeten, bör man också se till att arbetena blir färdigställda. De får inte i brist på medel stanna av, så att de inte kommer till någon nytta.

Jag har, herr talman, intet annat yrkande än om bifall till utskottets hemställan.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, propositioner, först på bifall till vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Jacobsson m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Vid förnyad föredragning av statsutskottets utlåtande nr 78, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1956/57, i vad propositionen avser finansdepartementets verksamhetsområde, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Anmäldes och bordlades följande till kammaren överlämnade kungl. propositioner:

nr 152, med förslag till lag om prästval, m. m.;

nr 153, angående en reform av den territoriella pastoratsindelningen och den församlingsprästerliga organisationen i riket m. m.;

nr 158, angående vissa ändringar i statens allmänna avlöningsreglemente, m. m.;

nr 168, angående uppskov med beslut över vilande förslag till ändrad lydelse av 22 § 2 mom. och 49 § 2 mom. regeringsformen samt 1 § 2 mom., 38 § 2 mom., 45 §, 55 § 1 mom. samt 58 och 63 §§ riksdagsordningen;

nr 169, med förslag till förordning om ändring i stadgan den 20 augusti 1952 (nr 618) för Nordiska rådet;

nr 170, med förslag till lag om ändring i strafflagen, m. m.; och

nr 171, med förslag till lag om jordfästning m. m.

Herr FÖRSTE VICE TALMANNEN erhöll på begäran ordet och yttrade:

Med hänsyn till infallande helg hemställer jag, att kammaren måtte medgiva, att tiden för avgivande av motioner i anledning av samtliga propositioner, som bordlagts i kamrarna alltsedan den 10 april, utsträcker till det plenum, som infaller näst efter den 24 april.

Denna hemställan bifölls.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 11, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1957/58 under elfte huvudtiteln, avseende anslagen inom inrikesdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner;

nr 183, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1956/57 till Bidrag för uppförande av bombsäkra cisternanläggningar för flytande bränslen;

nr 184, i anledning av Kungl. Maj:ts under åttonde huvudtiteln gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1957/58 till universiteten, den medicins-

Interpellation om framläggande av förslag till ny ärvdabalk

ka undervisningen m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 185, i anledning av Kungl. Maj: ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag å kapitalbudgeten för budgetåret 1957/58, i vad avser justitiedepartementets verksamhetsområde;

nr 186, i anledning av Kungl. Maj: ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag å kapitalbudgeten för budgetåret 1957/58, i vad avser inrikesdepartementets verksamhetsområde; samt

nr 187, i anledning av Kungl. Maj: ts i statsverkspropositionen under femte huvudtiteln gjorda framställning angående anslag för budgetåret 1957/58 till Statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården: Avlöningar jämte i ämnet väckta motioner.

Anmäldes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 188, i anledning av Kungl. Maj: ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1956/57, i vad propositionen avser justitiedepartementets verksamhetsområde;

nr 189, i anledning av Kungl. Maj: ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1956/57, i vad propositionen avser socialdepartementets verksamhetsområde;

nr 190, i anledning av Kungl. Maj: ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1956/57, i vad propositionen avser inrikesdepartementets verksamhetsområde;

nr 191, i anledning av Kungl. Maj: ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1956/57, i vad propositionen avser utrikesdepartementets verksamhetsområde;

nr 192, i anledning av Kungl. Maj: ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1956/57, i vad propositionen av-

ser handelsdepartementets verksamhetsområde;

nr 193, i anledning av Kungl. Maj: ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1956/57, i vad propositionen avser ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde;

nr 194, i anledning av Kungl. Maj: ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1956/57, i vad propositionen avser kommunikationsdepartementets verksamhetsområde; och

nr 195, i anledning av Kungl. Maj: ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1956/57, i vad propositionen avser finansdepartementets verksamhetsområde.

Skrivelseförslagen godkändes under förutsättning beträffande vart och ett av dem, att andra kammaren i avseende å motsvarande utskottsutlåtande fattade samma beslut som första kammaren.

Interpellation om framläggande av förslag till ny ärvdabalk

Ordet lämnades på begäran till fru GÄRDE WIDEMAR (fp), som anförde:

Sedan några decennier arbetar man i svensk lagstiftning på att förnya 1734 års lag på så sätt att de gamla ursprungligen i lagen ingående balkarna ersättes med nya moderniserade. Det första steget i denna riktning togs, då en ny giftermålsbalk år 1920 utfärdades och ersatte den ursprungliga balken i samma ämne. År 1942 utfärdades den nya rättegångsbalken, som likaledes ersatte en äldre balk med samma namn. Lagstiftningen om föräldrar och barn har sedan år 1949 varit samlad i en ny balk, föräldrabalken, utan omedelbar tidigare motsvarighet i 1734 års lag.

Enligt Kungl. Maj: ts bemyndigande den 30 oktober 1941 tillkallades sakkunniga för att biträda med arbetet på sammanförande till en eller flera större enheter av det flertal lagar, som gemensamt brukar betecknas som nya ärv-

Interpellation om framläggande av förslag till ny ärvdabalk

dabalken, ärvdabalkssakkunniga. Den 15 februari 1954 avgav dessa sakkunniga betänkande med förslag till ärvdabalk, avsedd att ingå i 1734 års lag. Lagförslaget innefattade en kodifiering av den redan gällande lagstiftningen på området men innehöll tillika vissa nyheter bl. a. med avseende på adoptivbarns samt utomäktenskapliga barns arvsrätt. Arbetet med dessa frågor hade bedrivits under samverkan med övriga nordiska länder. Efter vederbörlig remissbehandling bearbetades förslaget i justitiedepartementet. Nordiska interdepartementala överläggningar rörande viss lagstiftning på familje- och arvsrättens område ägde rum i Köpenhamn i april 1955, därvid man enade sig om bestämda lösningar av bl. a. adoptionsproblemet. Under sommaren 1955 iordningställdes i justitiedepartementet en lagrådsremiss med förslag till ny ärvdabalk, vilket avsågs skola framläggas för 1956 års riksdag. Lagrådet framställde vissa erinringar, vilka återfinnes i lagrådets protokoll av den 2 december 1955. Lagrådets erinringar gällde framför allt den föreslagna arvsrätten för utomäktenskapliga barn, vilken lagrådet inte ansåg kunde vara en reform av någon högre angelägenhetsgrad. Innan en sådan utvidgning av arvsrätten skedde, borde i allt fall efterlevande hustrus ställning genom andra lagstiftningsåtgärder stärkas i väsentlig grad. Även svårigheten att i tvivelaktiga fall fastställa faderskapet ansåg lagrådet utgöra ett avgörande hinder mot att generellt tillerkänna de utomäktenskapliga barnen arvsrätt enligt förslaget. Oberoende av hur utomäktenskapliga barns arvsrätt utformades, ansåg dock lagrådet, att kodifieringen av de lagar som ersatt ärvdabalken i 1734 års lag borde komma till stånd. Vid förnyad föredragning av ärendet inom regeringen efter det lagrådets yttrande erhållits träffades — som det uppgivits — på grund av meningsmotsättningar inom regeringen emellertid det avgörandet att någon proposition icke skulle avlätas.

Under tiden har i Danmark och Norge de ämnen, som i Sverige skulle bli

föremål för ny reglering i samband med ärvdabalkens behandling — framför allt frågorna om förändringar i adoptionslagstiftningen samt för Norges del även om utomäktenskapliga barns arvsrätt — där behandlats i parlamenten och genomförts. Motsvarande frågor har ännu icke upptagits till riksdagsbehandling i Sverige.

I samband med att enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 7 december 1956 sakkunniga tillkallats för översyn av äktenskapslagstiftningen och därmed sammanhängande frågor återkallades ett tidigare lämnat uppdrag att utföra förberedande undersökningar angående ändrad lagstiftning om efterlevande makes rätt och denna nya utredning fick i uppdrag att behandla även sistnämnda spörsmål, som har nära sammanhang med frågan om bl. a. utomäktenskapligt barns arvsrätt.

Med hänsyn till vad nu anförts och då revisionen av giftermålsbalken av naturliga skäl måste bli tämligen tidsödande, finnes knappast någon anledning att uppskjuta hela frågan om den nya ärvdabalken till dess sist omnämnda utredningsarbete slutförts. Såsom ovan påpekats ansåg icke heller lagrådet att antagandet av ärvdabalken borde skjutas på framtiden, även om problemet med de utomäktenskapliga barnens arvsrätt icke funnit någon lämplig lösning.

Då det enligt min mening är angeläget att arbetet på att successivt komplettera 1734 års lag med nya och moderniserade balkar bör fortgå, bör ärvdabalksförslaget snarast föreläggas riksdagen. Därest enighet inte kan uppnås beträffande utomäktenskapligt barns arvsrätt — vilket i och för sig är att beklaga — synes det som om de nuvarande i 3 kap. lagen om arv införda stadgandena om den arvsrätt, som tillkommer barn utom äktenskap och om arvsrätt efter sådant barn, kunde överföras i oförändrat skick till den nya ärvdabalken. Hela arbetet borde inte få avstanna, därför att vissa frågor visat sig svårlösta. Arbetet på de ändringar i ärvdabalken, som kan erfordras i de frågor där nu skilda

Interpellation om framläggande av förslag till ny ärvdabalk

meningar råder, bör givetvis fortsätta och lagändringar genomföras när tiden är mogen. Den viktiga frågan om utom-äktenskapligt barns arvsrätt får t. ex. ingalunda skjutas åt sidan utan bör snarast möjligt bringas till en lösning.

Det är otillfredsställande att hela frågan om ärvdabalken, så vitt man kan förstå, tills vidare skrinlagts utan att riksdagen fått anledning att ta ställning därtill. Önskvärt hade varit att riksdagen i varje fall fått en redovisning för de skäl justitieministern haft att underlåta att framlägga denna med stort intresse motsedda och av de flesta remissinstanser tillstyrkta lagreform.

Under hänvisning till det anförda an- håller jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för justitiedepartementet få rikta frågan, huruvida statsrådet är beredd att medverka till att förslag om ny ärvdabalk snarast förelägges riksdagen.

På gjord proposition medgav kammar- ren, att ifrågavarande spörsmål finge framställas.

Anmälades och bordlades

konstitutionsutskottets utlåtande nr 6 i anledning av väckta motioner angående föreskrifter om formell kompetens i viss omfattning för kommunala revisorer;

statsutskottets utlåtanden och memo- rial;

nr 6, i anledning av Kungl. Maj: ts i statsverkspropositionen gjorda framställ- ningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1957/58 under sjätte huvud- titeln, avseende anslagen inom kommu- nikationsdepartementets verksamhetsom- råde, jämte i ämnet väckta motioner m. m.;

nr 71, i anledning av Kungl. Maj: ts proposition angående inrättande av ett nordiskt institut för teoretisk atom- fysik;

nr 72, i anledning av Kungl. Maj: ts proposition angående anslag för budget- året 1957/58 till statens rättskemiska la- boratorium m. m.;

nr 73, i anledning av Kungl. Maj: ts proposition angående vissa anslag till

epileptikervården för budgetåret 1957/58 m. m. jämte i ämnet väckt motion; samt

nr 79, i anledning av kamrarnas skilj- aktiga beslut i fråga om anslag för bud- getåret 1957/58 till Personalvårdsverk- samhet m. m.;

bevillningsutskottets betänkande nr 36, i anledning av väckta motioner om rätt till skatteavdrag för gåvor till humani- tära och vissa andra samhällsnyttiga än- damål samt till internationell hjälpverk- samhet bland flyktingar;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 15, i anledning av väckt motion an- gående stadgande av dispensmöjlighet för erhållande i vissa fall av trafik Kort trots nedsatt fysisk lämplighet;

nr 16, i anledning av väckta motioner om ändring av bestämmelserna rörande den yrkesmässiga beställningstrafiken;

nr 17, i anledning av väckt motion an- gående förbud mot användandet av ut- skjutande dekoration å bilarnas fronter;

nr 18, i anledning av dels Kungl. Maj: ts proposition med förslag till lag angän- de ändrad lydelse av 13 § 2 mom. lagen den 29 juni 1946 (nr 431) om folkpen- sionering, dels ock i ämnet väckta mo- tioner; samt

nr 19, i anledning av väckta motioner angående vissa ändringar i lagen om so- cialhjälp; ävensom

allmänna beredningsutskottets utlåtän- de nr 22, i anledning av väckta motioner om en skyndsamt utredning angående gengasberedskapen.

Anmälades och bordlades följande un- der sammanträdet till herr talmannen avlämnade motioner:

nr 495, av herr *Englund* m. fl., i an- ledning av Kungl. Maj: ts proposition med förslag till förordning om ändring i rusdrycksförsäljningsförordningen den 26 maj 1954 (nr 521), m. m.;

nr 496, av herr *Svedberg, Erik*, m. fl., i anledning av Kungl. Maj: ts proposition med förslag till förordning om ändring i rusdrycksförsäljningsförordningen den 26 maj 1954 (nr 521), m. m.;

nr 497, av herr *Andersson, Gustaf*, i

anledning av Kungl. Maj: ts proposition med förslag till förordning om ändring i rusdrycksförsäljningsförordningen den 26 maj 1954 (nr 521), m. m.;

nr 498, av herr *Svärd*, i anledning av Kungl. Maj: ts proposition med förslag till förordning om ändring i rusdrycksförsäljningsförordningen den 26 maj 1954 (nr 521), m. m.;

nr 499, av fru *Gärde Widemar* m. fl., i anledning av Kungl. Maj: ts proposition med förslag till förordning om ändring i rusdrycksförsäljningsförordningen den 26 maj 1954 (nr 521), m. m.;

nr 500, av herr *Lindblom* m. fl., i anledning av Kungl. Maj: ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 och 26 §§ lagen den 19 juni 1942 (nr 429) om hyresreglering m. m., så ock om fortsatt giltighet av samma lag, m. m.;

nr 501, av herr *Lindblom* m. fl., i anledning av Kungl. Maj: ts proposition

med förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 och 26 §§ lagen den 19 juni 1942 (nr 429) om hyresreglering m. m., så ock om fortsatt giltighet av samma lag, m. m.;

nr 502, av herr *Öhman* m. fl., i anledning av Kungl. Maj: ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 och 26 §§ lagen den 19 juni 1942 (nr 429) om hyresreglering m. m., så ock om fortsatt giltighet av samma lag, m. m., samt

nr 503, av herr *Svedberg, Lage*, m. fl., i anledning av Kungl. Maj: ts proposition angående vissa ändringar i personalförteckningen för domänverket, m. m.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 16.31.

In fidem
G. H. Berggren

Lördagen den 13 april

Kammaren sammanträdde kl. 10.00.

Anmälades och godkändes första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 196, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag med särskilda bestämmelser angående domstolarna och rättegången vid krig eller krigsfara m. m.; samt

nr 197, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om upphävande av 24 kap. 3 § kyrkolagen, m. m.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 152, med förslag till lag om prästval, m. m.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 153, angående en reform av den territoriella pastoratsindelningen och den församlingsprästerliga organisationen i riket m. m.; samt

nr 158, angående vissa ändringar i statens allmänna avlöningsreglemente, m. m.

Föredrogs och hänvisades till konstitutionsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 168, angående uppskov med beslut över vilande förslag till ändrad lydelse av 22 § 2 mom. och 49 § 2 mom. regeeringsformen samt 1 § 2 mom., 38 § 2 mom., 45 §, 55 § 1 mom. samt 58 och 63 §§ riksdagsordningen.

Föredrogs och hänvisades till utrikesutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 169, med förslag till förordning om ändring i stadgan den 20 augusti 1952 (nr 618) för Nordiska rådet.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 170, med förslag till lag om ändring i strafflagen, m. m.; och

nr 171, med förslag till lag om jordfästning m. m.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet nedannämnda motioner:

nr 495, av herr *Englund* m. fl.;

nr 496, av herr *Svedberg, Erik*, m. fl.;

nr 497, av herr *Andersson, Gustaf*;

nr 498, av herr *Svärd*; och

nr 499, av fru *Gärde Widemar* m. fl.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott nedannämnda motioner:

nr 500, av herr *Lindblom* m. fl.;

nr 501, av herr *Lindblom* m. fl.; och

nr 502, av herr *Öhman* m. fl.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet den av herr *Svedberg, Lage*, m. fl. väckta motionen nr 503.

Föredrogs och bordlades ånyo konstitutionsutskottets utlåtande nr 6 samt statsutskottets utlåtanden nr 6 och 71—73.

Föredrogs statsutskottets memorial nr 79, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om anslag för budgetåret 1957/58 till Personalvårdsverksamhet m. m.

Beträffande detta memorial hade utskottet hemställt, att detsamma måtte företagas till avgörande efter allenast en bordläggning.

På gjord proposition bifölls denna hemställan.

Sedermera godkändes på gjord proposition den i förevarande memorial föreslagna voteringspropositionen.

Föredrogos och bordlades ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 36, andra lagutskottets utlåtanden nr 15—19 och allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 22.

Anmälades och bordlades Kungl. Maj:ts till kammaren överlämnade proposition nr 172, med förslag till lag om ändring i rättegångsbalken m. m.

Herr LINDAHL (s) erhöll på begäran ordet och yttrade:

Herr talman! Med hänsyn till instundande helg hemställer jag, att kammaren måtte medgiva, att tiden för avgivande av motioner i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 172, med förslag till lag om ändring i rättegångsbalken m. m., må utsträckas till det plenum, som infaller näst efter den 25 innevarande månad.

Denna hemställan bifölls.

Anmälades och bordlades

första lagutskottets utlåtande nr 17, i anledning av väckta motioner om åtgärder för att förhindra sexualförbrytelser mot kvinnor och barn; ävensom

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 14, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående reglering av priserna på fisk under budgetåret 1957/58 m. m. jämte i ämnet väckt motion;

nr 15, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1957/58 till Fiskeristyrelsen med statens fiskeriförsök: Undersökningar inom sötvattenslaboratoriet samt Fiskeriintendenten m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 16, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda hemställan om anslag för budgetåret 1957/58 till Fiskeristyrelsen med statens fiskeriförsök: Avlöningar och Omkostnader jämte i ämnena väckta motioner; samt

nr 17, i anledning av vissa utav Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln gjorda framställningar rörande anslag till stipendier jämte i ämnena väckta motioner.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 10.07.

In fidem

G. H. Berggren